

The Pocket Halacha Series

SHMITTAH
IN THE KITCHEN
קיצור הלכות שמיטה במטבח

A Comprehensive Guide to the
Halachos of Shmittah
As They Pertain to the Kitchen

Compiled by
Rabbi A. Wiesenfeld

ראש כולל - כולל הל' שבת - גני גאולה
ומח"ס כשרות במטבח, וישכם אברהם על הל' שבת,
ברכות, תפילין, פאות הראש, עירוב תבשילין, לישיב בסוכה ועוד

TO LISTEN TO SHIURIM BY THE AUTHOR
ON SHMITTAH AND MANY OTHER TOPICS
(Shabbos, Berachos, Tefillah, Kashrus, Yom-Tov, Mezuza, Tefillin,
Tzitzis, Power of the Tongue & Eye and more..)
KOLHALOSHON.COM OR MP3SHIUR.COM
[Mussar, Hashkafa & Parsha Shiurim Soon to be Added]

© Pocket Halachah-series 2014 – VOLUME 3
It is forbidden to copy any part of this work without permission.

שְׂגִיאוֹת מִי בֵּין

**For Comments and Corrections or to Organize a
Slideshow Presentation on Various Halachos**

Rabbi A. Wiesenfeld
Rechov Yirmiyahu 40/26
Yerushalayim 94467

(FROM ISRAEL) 0548-446-766
(FROM UK) 0203-734-8365

פעיה"ק ירושלים תובב"א
אלול תשע"ד

Rabbi Azriel Auerbach

Rabbi of "Chaniche Hayeshiva"

53 Hapaga St., Bayit Vegan, Jerusalem

ט"ז

הרב עזריאל אורבאך

רב בית הכנסת "חניכי הישיבות", בית וגן

רח' המסגה 53, בית וגן, ירושלים

ב"ה

היינצלי וואס איז קאמאנא סתם רחוק
ס'פירט מיין אינטערסס גאנץ אלס
דערנאך יארה אבער האב איך נאך גענוג
וואס צו זאגן ביז ער אלס א געזונטער
וואס אלס א געזונטער אלס א געזונטער
האט איר איר חילוק און איר חילוק

עזריאל אורבאך

PREVIOUS HASKAMAS

קונטרס זה מוקדש

לע"נ

יהושע בן דוד פריווער

חנה בת יעקב

יצחק אייזיק בן זאב טעסלער

שרה פראדל בת שמעון

לרפואת

דבורה בת בלימא שינדל

זהבה גלדא בעשה בת לאה

בתוך שאר חולי ישראל

לע"נ

ר' אלעזר בן גדליה גוטריימאן ז"ל

בס"ד התשע"ד/תשע"ה

לעילוי נשמת

5774/5775

* יעקב בן אסתר יונה ז"ל

* חיה שרה בת אברהם ע"ה

נלב"ע כ"ה אדר

נלב"ע י"ז אדר תש"ע

* ניסים בן מוזל טוב ז"ל

* אסתר יונה בת מרקדה שמחה ע"ה

נלב"ע י"ח אלול

נלב"ע כ"ה אב

* חננאל בן יהודה ז"ל

* מרים בת רגינה ע"ה

נלב"ע כ"א שבט

נלב"ע כ"ו אדר

* יהודה בן יצחק ז"ל

* יהודה גבריאל בן מרים ז"ל

נלב"ע י"א אלול

נלב"ע ה' תשרי

ניסים עובדיה בן מוזל טוב ז"ל * קרולינה בת מוזל טוב ז"ל * ברכה בת קרולינה ז"ל
מנחם בן משה ז"ל * אלן חלוי בן אברהם ז"ל

לברכה, וראת שמים, העלחה ובריאות

* יעקב דוד בן אסתר בלית ואיטתו יהודית ברכה בת חנה רבקה *

* אריאל יהודה ואילנה שרה בני יהודית ברכה שו"ר *

* ניסים מריס בן חיה שרה, משה חיים בן חיה שרה, אילן בן נילי *

* אנדרין בת חיה שרה, ניסים בן שמחה אסתר *

* מוזל טוב בת אסתר יונה ומשמחתה *

Contents

Foreword	P. 8
Introduction.....	P. 11
Actions that are forbidden during <i>shmittah</i>	P. 13
Which Produce has <i>kedushas sheviis</i>	P. 15
The Status of <i>kedushas Sheviis</i> Produce.....	P.20
Shopping During <i>shmittah</i>	P. 21
Picking <i>hefker</i> produce.....	P. 26
Dealing with <i>kedushas sheviis Produce</i>	P. 29
• Ruining fruits/vegetables.....	P. 30
• Eating fruits/vegetables.....	P. 35
• Cooking <i>kedushas sheviis</i> food.....	P. 37
• The taste of <i>kedushas sheviis</i> food.....	P. 39
• Squeezing/Mashing fruits/vegetables.....	P. 40
• Peeling fruits/vegetables.....	P. 44
Leftovers – Food, peels, pits.....	P. 46
Feeding <i>shmittah</i> produce to non-Jews.....	P. 52
During the year in <i>shmittah</i>	P. 55
Taking <i>shmittah</i> produce out of Eretz Yisrael.....	P. 61
Doing business with <i>shmittah</i> produce.....	P. 63
<i>Sefichim</i>	P. 66
<i>Biur</i>	P. 69
Flowers.....	P. 75
The eighth year.....	P. 76
Eating out during <i>shmittah</i>	P. 78

FOREWORD

"אם יכנס אדם לחצר המלך ולא ידע מנהגו, ודאי שמתחייב בנפשו: כל שכן הרוצה לדור הארץ הקודש ואינו בקי בכל הדינים הנוהגים שם – דמו בראשו: ועליו נאמר "מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי" (ישעיהו א:יב) [בעל חכמת אדם, בהקדמה לספרו שערי צדק]

The seventh year is 'קודש לה', and like Shabbos Kodesh, must be guarded. That is, if someone guards Shabbos and puts his trust in Hashem by not working on that day, he is bearing witness that Hashem created the world in six days and sanctified the seventh by ceasing His own work of creating. So, too, with guarding the seventh year of shmittah; when a person places his trust in Hashem and refrains from working his land throughout this year, he is bearing witness to the fact that the land is truly not his own, but, rather Hashem's.

One who works on Shabbos is denying מַעֲשֵׂה בְרָאשִׁית. Similarly, one who is מחלל שביעית is denying Hashem's השגחה over creation, as though declaring: "כחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה"

In Sefer Hachinuch (מצוה פד), the rationale given for the mitzvah of shmittah is 'so that man will remember that when the Land gives forth its produce every year, it is not due to its natural potential or properties. There is a Master over the Land and over those who possess it, and when He chooses, he can command us to relinquish our hold on the land and its produce.'

The Slonimer Rebbe זי"ע writes in his נתיבת שלום that the mitzvah of shmittah trains us to attain level of emunah far above that which we could achieve through our everyday life.

Under ordinary circumstances, we must trust implicitly in Hashem while doing what we can to provide ourselves with a livelihood. During the shmittah year, however, our trust in him becomes explicit as the Torah forces our entire nation to take no action whatsoever in cultivating our food.

The Sifsei Kohen on the Torah cites the passuk (Tehillim 119:97), "How I love Your Torah; it is my conversation all the day" and remarks that it does not say "all day" or "every day," but "all the day." This refers to a specific, very important day, namely, that of Shabbos and implies that during the six weekdays we discuss Torah as well as mundane affairs, but on Shabbos our conversation must be full of only Torah. Likewise, he adds, the Torah tells us to make the seventh year a 'Shabbos for Hashem' meaning that the year of shmittah, unlike the six years preceding it, should be devoted completely to serving Hashem, as if the entire year were Shabbos.

מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לא"י

דרש רבי שמלאי: מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לא"י, וכי לאכול מפריה הוא צריך, או לשבוע משובה? – אלא, כך אמר משה: הרבה מצוות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בא"י: אכנס אני לארץ, כדי שיתקיימו כולן על ידי, אמר לו הקב"ה: כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר? מעלה אני עליך כאילו עשיתן! [סוטה יד.]

Disclaimer

It is not the purpose of this booklet to give final rulings in this subject but, rather, to gather some of the most common questions that arise when dealing with food in the kitchen during the shmittah year so that the reader might better understand what constitutes a halachic question and, ultimately, consult his Rav. Toward that end, therefore, the booklet is a collection of rulings from various Poskim culled from contemporary seforim which might aid the reader in grasping the basic understanding of the halachah and the rulings of our *Gedolei Poskim* on the matter. My intent is not to decide between old disputes of the Poskim but, rather, to bring the relevant issues into focus so as to, again, better enable the reader to consult his Rav. [Indeed, in certain cases the author specifically left the matter unanswered, bringing only the various opinions.]

Much effort was expended in simplifying these halachos. In order to preserve the simplicity of the work, intricate halachic explanations were purposely omitted.

I take this opportunity to thank those who worked to edit and proof-read the English text and Hebrew footnotes of this work: Rav E Klein, Rav S London, R' Pnuel Perry.

I owe a lot of *hakaras hatov* to *Hagaon Hagadol* Rav Ezriel Aurbach *shlita*, for giving me of his time to answer my questions and clarify many of these halachos.

השבח וההודיה להש"ת ע"כ החסד והטובות שגמלני
מעודי ועד היום
ומה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי

INTRODUCTION

Regarding the prohibition of *shmittah*, the Torah states:

- ❖ "ושש שנים תזרע את ארצך ואספת את תבואתה...והשביעת תשמטנה ונטשתה ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה כן תעשה לכרמך לזיתך" [שמות כג:י-יא]
- ❖ "שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור, את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצור שנת שבתון יהיה לארץ" [ויקרא כה:ד,ה]

The Torah specifically singled out five *melochos* that are forbidden during *shmittah*, and *Chazal* added to them:

- ▶ For various reasons, there are certain actions that are permitted even though they may resemble a prohibited action. It is beyond the scope of this work to provide the reader with a full understanding of these *halachos*.
- ▶ A Rav should always be consulted before performing any of the permitted actions listed below.

Actions Forbidden ¹מן התורה

	Forbidden	Permitted
PLOWING – חרישה	One may not plough to prepare the ground for planting.	One may dig trenches so water collects around the trees and plants for better irrigation.
SOWING - זריעה	One may not plant seeds in the ground.	One may plant seeds indoors in water or in an עציץ שאינו נקוב.
PLANTING – נטיעה	One may not plant any tree or plant in the ground.	One may plant indoors in water or in an עציץ שאינו נקוב.
PRUNING – זמירה	One may not prune a hedge to help it grow better.	One may trim a hedge that is blocking a path if using scissors.
HARVESTING - בצירה-קצירה	One may not gather produce/grains in large quantities, or by using gathering tools.	One may pick a week's worth of produce/grains without using professional tools.

Actions Forbidden ²מדרבנן

	Forbidden	Permitted
Removing Stones - סיקול	One may not clear the ground for planting.	One may clear the ground for construction or to create a path.
Watering –	One may not cause	One may water the minimum

¹גמ' מו"ק ג. רמב"ם פ"א ה"ב ור"ש פ"ב מ"ב.

²גמ' שם, רמב"ם פ"א ה"ג-ה. שחכמים אסרו כל התולדות של אלו המלאכות כמו שבת. ודע דיש נפק"מ אם המלאכה אסור מה"ת או רק מדרבנן, כגון לענין שביתת שדהו דלכמה שיטות אינו נוהג במלאכות דרבנן, וגם לענין היתר מלאכות במקום הפסד יש ג"כ הבדל בין מלאכה דארייתא או דרבנן, ע"ע בחזו"א סי' כא ס"ק יז.

השקאה	plants to grow more by watering them. ³	amount needed to keep a plant alive.
Fertilizing – זיבול	One may not improve the soil and the plants by fertilizing.	One may prevent damage to the tree or crop by fertilizing.
Guarding – שמירה	One may not lock the field to stop people from picking produce	One may lock the field if fearful of vandalization. [A note must be posted, however, informing people that they may pick by appointment or receive a key at a given location.]
Exterminating ריסוס	One may not spray pesticides on crops to improve them.	One may spray pesticides to protect a growing crop that is being attacked by pests.

Nowadays

Q. Is *shmittah* nowadays prohibited by the Torah or only at the rabbinic level?

A. The consensus of the majority of *Poskim* is that nowadays *shmittah* is only forbidden rabbinically.⁴ This is due to various reasons; see footnote.⁵

³ ומותר להתפלל בשביעית על הגשמים שירדו, עי' שו"ת מנחת יצחק ח"ח סי' נב.
⁴ עי' גמ' גיטין לו. וזכרבי שאין שביעית נוהגת אלא בזמן שיוכל נוהג. כ"כ ברמב"ם פ"י ה"ט, סמ"ג סי' קמו וסמ"ק רח, חינוך מצוה פ"ד, טור ובי"י יו"ד סי' שלא, מבי"ט ח"ב סי' סב, פאה"ש סי' כג, גר"ח ה"ש שמו"י והחזו"א. וי"א שהוא מה"ט אפי' בזמנ"ז, ויש מדייקים זה מהרמב"ם עצמו שכי' דשביעית נוהגת בפני הבית בין שלא בפני הבית, ודייק הכס"מ שם ששביעית נוהג מה"ט אפי' אחרי החורבן, ודברי הרמב"ם דלעיל שבפ"י שאינו אלא בזמן שהיובל נוהג הם רק לענין שמיתת כספים שתלוי ביוכל. וכך דעת כמה אחרונים שעבודת הקרקע בזה"ז אסור מה"ט. ומצאנו מיעוט הראשונים דס"ל דאין נוהג שביעית כלל בזמנ"ז, הראב"ד בהשג' לגיטין לו. הר"ה וריטב"א ומאירי שם הובא בס' התרומות שער מ"ה אות יד. [ויש שרצו לצרף שיטות אלו לסמוך על היתר מכירה]
⁵ משום ד"אין כל ישראל עליה" (בא"ל), ואיתא בערכין דף לב דמשו"ה גם בבית ראשון משגלו שבט גד וראובן וחצי שבט מנשה בטלו שמיטין ויובלות. ועי' בחידושי רבינו חיים הלוי פ"א מהל' תרומות ה"י דלהרמב"ם יש טעם נוסף מדוע שמיטה בזה"ז דרבנן.

WHICH PRODUCE HAS *KEDUSHAS SHEVIIS*

Q. What produce has *kedushas sheviis*?

A. Any food that is fit for human (or animal) consumption that grew in Eretz Yisrael on Jewish-owned land during the *shmittah* year has *kedushas sheviis* and is subject to the following *halachos*.⁶ [For flowers – see page 75] Anything that is no longer fit for human or animal consumption has now lost its *kedushah*.

Q. Does every fruit and vegetable that one purchases during *shmittah* have *kedushas sheviis*?

A. Not every fruit or vegetable that one purchases during *shmittah* is subject to these laws. Fruits or vegetables that were picked during the sixth year, i.e., before *shmittah* began, have no *kedushah* whatsoever, and even if they are bought during the *shmittah* year, they may be consumed just as one would during any other year.

Although the *shmittah* year starts and ends on the first day of *Tishrei*, *kedushas sheviis* depends on the type of crop, how much it had grown prior to *shmittah*, and when it was picked.

⁶משנה שביעית פ"ז מ"א "כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעין...יש לו שביעית". וע"ע ברמב"ם פ"ה הכ"ב, חזו"א סי' יד ס"ק ט ד"ה והא.

➡ **FRUITS**: Generally, any fruits that reach the stage of *chanatah* during the year of *shmittah* have *kedushas sheviis*, regardless of when they ripen or are picked. [The term *chanatah* means when the fruit is one-third grown. Others, however, say it means the moment the blossom falls from the branch and the bud of the fruit is visible.] Fruits that reached this stage before *shmittah* do not have *kedushas sheviis*.

➡ **VEGETABLES**: Vegetables that are picked during *shmittah*, regardless of when they started to grow, have *kedushas sheviis*.⁷ Vegetables that began growing during the year of *shmittah* are forbidden as *sefichim*; see below page 65.

- ▶ Olives and grapes have *kedushah* if they reach one third of their growth during *shmittah*.⁸
- ▶ Wheat, barely, spelt, rye, oats, beans, peas, and lentils have *kedushah* if they reach one third of their growth during *shmittah*.⁹
- ▶ Rice, millet, poppy seed, and sesame have *kedushah* if they completely ripen during *shmittah*.

⁷דאזלין בתר לקיטה, רמב"ם ורמב"ן ועוד. ואין להם איסור ספיחין כיון שתחילת צמיחתם היתה בשישית.

⁸גמ' ר"ה יב, רמב"ם פ"ד ה"ט.

⁹תוספתא שביעית פ"ב, ירושלמי פ"ב ה"ה, רמב"ם שם.

	Grown	Picked	Kedushas Sheviis
Fruits	A third before <i>shmittah</i>	During <i>shmittah</i>	No
Fruits	Two thirds or more during <i>shmittah</i>	During <i>shmittah</i>	Yes
Fruits	Two thirds or more during <i>shmittah</i>	After <i>shmittah</i>	Yes
Veg	Before <i>shmittah</i> (even fully)	During <i>shmittah</i>	Yes
Veg	During <i>shmittah</i>	During <i>shmittah</i>	Yes [It may not be eaten.]
Veg	During <i>shmittah</i>	After <i>shmittah</i>	No [Forbidden – <i>sefichim</i> .]

Consequently, it is very important to know when buying fruit and vegetables if these items grew/were picked before or during shmittah, since it will directly affect how we treat these items.

Q. Do mushrooms have *kedushas sheviis*?

A. No.¹⁰

¹⁰ מאירי ע"ז יד., שו"ת מנחת יצחק ח"ח סי' צט, הגר"ק שליט"א בדרך אמונה פ"ד בבה"ל ס"א.

Canned Produce

Q. When buying canned fruit or vegetables, is there a way to determine if the product is from the seventh year?

A. Yes, by way of the product code. For example, a code appearing as 06 273 2 indicates that the product was processed on the 2nd shift, day 273, year 2006. Similarly, the code 07 027 1 indicates processing on the 1st shift, day 27, year 2007.

Chutz L'aretz

Q. Does one have to be careful of *shmittah* produce when one is outside of Eretz Yisrael?

A. Yes. *Shmittah* produce from Eretz Yisrael retains its *kedushah* even when exported. Therefore:

- ❖ Up to **thirty percent** of the flowers sold in the United States are imported from Israel, and if they have a scent and were grown during *shmittah*, they may be forbidden, depending upon where they came from within Israel.
- ❖ Israeli fruit is sold commonly throughout Europe, and plenty makes its way to America as well. One must therefore consult local kashrus authorities for details.
- ❖ One must be especially watchful for vegetables that were exported from Eretz Yisrael, which is very common, since they may be forbidden to eat because of *sefichim* and other problems.¹¹

¹¹ועוד לדעת האוסרים "שמור" (פירות שלא הופקרו כדין) ו"נעבד" (פירות שנעשתה בהם מלאכה האסורה בשביעית) שמא הם פירות שמור ונעבד. כ"כ הגר"מ שטרנבוך שליט"א בקובץ קול התורה (קובץ ה' אלול תשל"ט).

- ❖ Labels on cans sometimes barely mention that they contain produce grown during *shmittah*. An abbreviation of H-M (ח-ה) on the container will indicate *heter mechirah*. One should be especially weary of bottles/cans of fruit drinks.

One should contact one's local kashrus organization for details of which foods to watch out for.

THE STATUS OF *KEDUSHAS SHEVIIS* PRODUCE

Regarding fruits and vegetables that have kedushas sheviis, the Torah states: "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה". Chazal learn from here that one may use these foods for all of one's needs, with the condition that they are in no way destroyed.¹² Additionally, there are various other halachos applying to produce with kedushas sheviis as will be explained below.

Q. What is the halachah of foods that have *kedushas sheviis*?

A. Produce that grows during the *shmittah* has *kedushah* and carries with it many different halachos:

1. It is *hefker* – ownerless [page 26].
2. The Torah allows us to eat the produce of *Shmittah*, but not to destroy it [page 30].
3. It may not be used for other purposes but, rather, only for its main use [page 37].
4. We may not allow non-Jews to eat *shmittah* produce [page 54].
5. It may not be taken out of Eretz Yisrael [page 61].
6. The Torah forbids commercial use of *shmittah* produce, i.e., it may be eaten but not sold [page 63].
7. At the end of the season, *biur* must be done [page 69].

¹² עיי' גמ' פסחים נב: "לאכלה אמר רחמנא ולא להפסד". וכן פסק הרמב"ם פ"ה ה"ג.

SHOPPING DURING *SHMITTAH*

During the *shmittah* year a store may sell the following types of fruits and vegetables:

- ➡ Produce from the sixth year that has been in storage,
- ➡ Produce from *chutz l'aretz*,
- ➡ Produce grown in areas in Israel treated as *chutz l'aretz*,
- ➡ *Yibul nachri* – Produce grown on non-Jewish land,
- ➡ Produce from land that was sold by “*heter mechirah*”,
- ➡ *Otzer Beis Din*.

Produce From the Sixth Year/Chutz L'aretz/Grown On Areas Considered As Chutz L'aretz

Q. What is the status of produce being sold during *shmittah* that is from the sixth year, or that has been imported from *chutz l'aretz*, or that has grown in areas that are halachically considered *chutz l'aretz*?

A. They have no *kedushah* and may be eaten and treated as normal. Many people prefer this option, especially in homes which are full of children and may thus experience difficulty in maintaining these halachos.

- ▶ The above items must have a reliable *hechsher* in order to certify that they are truly what they claim to be.

Produce Grown on Land Belonging to a Non-Jew

Q. Do fruits/vegetables that grew on land belonging to a non-Jew have *kedushas sheviis*?

A. Most *Poskim* hold that produce grown on land owned by non-Jews during *shmittah* does not have *kedushas sheviis*¹³. The *Chazon Ish*, however, maintained that they do.¹⁴

In Yerushalayim the custom was always to be lenient and treat food grown by a non-Jew as not having *kedushas sheviis*.¹⁵ In Bnei Berak (and many places outside Yerushalayim) the custom to be stringent in keeping with the *Chazon Ish*.

- Some *Poskim* hold that meticulous people should be stringent even in Yerushalayim.¹⁶

¹³ כן דעת הב"י בשו"ת אבקת רוכל סי' כד הובא בשו"ת מהרי"ט סי' מב, וכ"כ בב"י יו"ד סי' שלא ורמ"א שם. וכן דעת הרדב"ז ח"ה סי' ב, דרישה יו"ד שם סי' א, מהריק"ש ביו"ד שם סעי' יט, לבוש וברכ"י שם. ויש בזה כמה טעמים למה הקילו בפירות נכרי, או משום לגבי פירות אמרינן יש קניין לגוי להפקיע מקדושתם (ולא להתיר עבודה בשדה של גוי), או משום שיש דרשה ממש"כ בתורת כהנים פ' בהר 'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה' – לכם ולא לאחרים. מכאן שאין איסורי שביעית חלים על של עכו"ם. או לפמשי"כ הרמב"ם פ"ד הכ"ט 'גוי שקנה שדה וזרעה בשביעית פירותיה מותרין...', והכ"ס שם פ' דהכונה מותרין לגמרי בלא קדו"ש.
¹⁴ ודעת המחמירים המבי"ט ח"א סי' יא, שו"ת מהרי"ט ח"א סי' מג, סי' חרדים הובא בחזו"א סי' ב סי' ז, שו"ת אמרי יוסף ח"א סי' ק, מהרי"ל דיסקין וחזו"א שביעית סי' א' וסי' ג' סי' ק ח וכה, קהלת יעקב שביעית סי' א אות יג. ועי' בס' דרך אמונה פ"ד הל' כט בבה"ל ד"ה גוי. והמחמירים לומדים בדעת הרמב"ם פ"ד הכ"ט שפירות שדה של גויים מותר לאכילה ואין בהם משום ספיחים אך יש בהן קדו"ש.

¹⁵ כך המנהג עתיק בירושלים עי'ה"ק להקל ולא לנהוג קדושה בשל נכרים, כ"כ בפאת השלחן שכן המנהג. וכ"כ בס' רוח חיים למהר"ח פלאגיי יו"ד סי' שלא, כה"ח או"ח סי' תרלו סי' כג שכן נוהגים, סי' השמיטה להגר"מ טוקצינסקי זצ"ל פ"י ענף ב סי' ב שכן נהגו בכל אי"י כהב"י להקל ורק יחידים אנשי מעשה ומגדולי ישראל כמו הגר"ל דסקין זצ"ל שנהגו לעצמם להחמיר. ודע דיש כמה גדולי אחרונים שמחמירים בשל נכרי כמו המבי"ט השל"ה הק' חרדים וחזו"א וחזו"א. ודעת המקילים הוא מפני שא"י בזמנה"ז דומה לסוריא, ועפ"י י"ל שהיום שרוב היישוב דשראל אינו דומה לסוריא ולכו"ע חייבין בזמנה"ז. כ"כ הגר"מ שטרנבוך שליט"א בשמיטה הלכתה עמ' מא. ועי' בס' מנחת ירושלים לדומ"צ דק"ק סאטמאר דאסור לנהוג בירושלים קדושת שביעית בפירות נכרים אלא הרוצה יחמיר בצנעה. וכ' החזו"א כ' שאילו היה בעל הפאת השלחן רואה את דברי הרמב"ם היה חוזר בו. וכ' שאחרי שהרתיב להוכיח שדעת כמה וכמה פוסקים שיש קדושת שביעית בפירות גויים סיים נמצא דפאת השלחן קבע המנהג להקל נגד המנהג הקודם להחמיר.

¹⁶ הגר"ש זצ"ל הובא בס' משנת הגר"ש עמ' מח. וכ' שם שכן נהגו כמה גדולי ישראל.

Q. If a person originates from a place where they treat produce of a non-Jew with *kedushah* and relocates to a place where they do not, or vice versa, how should he conduct himself?

A. Privately, he should act in accord with his origin's *minhag*, while publically he should act according to the *minhag* of his current place.¹⁷

► This is very common for people who are visiting Yerushalayim from Bnei Berak or vice versa, for Shabbos; privately, in their own apartment where they are staying, they treat the produce of a non-Jew as they would in their own home.

Q. If one does not treat the produce of a non-Jew with *kedushah* and is hosting a guest who does, must one inform him which produce is that of a non-Jew?

A. Yes.¹⁸

Q. If someone who is stringent with produce of a non-Jew (in Yerushayaim) is eating in a restaurant, a hotel, or a friend's house with people who are lenient and do not treat such produce with *kedushah*, what should he do?

A. If he holds that treating it with *kedushah* is the absolute *halachah*, he should take care to leave nothing on his plate, as any remains will simply be throw away. If he is merely

¹⁷ כן מורה הגריש"א זצ"ל מובא בס' פירות שביעית עמ' קכא. וכ"כ במנחת ירושלים עמ' פו עפ"י שו"ע או"ח סי' תסח ס"ד וסי' תצו ס"ג.

¹⁸ הגרש"ז זצ"ל בדיני שביעית השלם (תשנד) פי"ג סעי' יב.

being stringent in this matter, he may leave food on his plate and not worry that it will not be treated correctly.¹⁹

Heter Mechira

Q. What is *heter mechirah*?

A. Literally “permissibility of a sale,” *heter mechirah* renders it permissible to farm Jewish-owned land in Eretz Yisrael and to sell its produce normally once it has been halachically sold to a non-Jew for the *shmittah* year.

Otzer Beis Din

Q. How do fruits and vegetables with *kedushas sheviis* come to the shops if they may not be sold?

A. *Beis Din* is allowed to appoint messengers to harvest the produce and distribute them to whoever wants them. The *Beis Din* pays the messenger [often the owner of the field] for the costs involved in harvesting, but not for the produce itself.²⁰ These fruits/vegetables are distributed in a special “*Otzer Beis Din*” section, and the money charged is not reflected in the quality of the fruits, because prices only cover expenses.

Hechsher

Q. Is it important to buy produce with a good *hechsher* during *shmittah*?

¹⁹ כך מחלק הגרשי"א זצ"ל בס' פירות שביעית עמ' שסז.
²⁰ תוספתא פ"ח א, ב הובא בר"ש פ"ט מ"ח וברמב"ן ויקרא כה, ז.

- A. Yes. During the *shmittah* year (and for some time after) there are a great many factors and halachos involved, so it is very important to look for a trustworthy *hechsher*.

THE PRODUCE IS HEFKER

- Q. What is the status of produce in a field belonging to a Jew during the *shmittah* year?
- A. Since the owner may not sell his fruits and vegetables, as it is forbidden to do business with *shmittah* produce, it is considered *hefker* – ownerless.²¹ According to some *Poskim*, the produce of *shmittah* is automatically *hefker*, and it is not necessary for the owner to declare it so.²² However, others hold that the mitzvah is to declare the produce *hefker*.²³ The final halachah follows the first opinion. Consequently, one may enter any field owned by a Jew and pick some of the produce [see below how this may be done].

- ▶ The field owner cannot simply lock up the field denying access to people who wish to pick the produce, even if his intention is to gather the produce and distribute it to people himself.²⁴

²¹ עיי' רמב"ם ס' המצוות מ"ע קלד, ה"ל שמו"י פ"ד הכ"ד. וכ"כ ברמב"ן ויקרא כה-ג.
²² מנחת חינוך מצוה פד כ' שנחלקו בזה האחרונים, שיטת המב"י ס"י יא והמהרי"ט ח"א ס"י מג שהפירות הוי הפקר אפי' אם לא הפקירם הבעלים דאפקעתא דמלכא מלכו של עולם הפקירם.

²³ שיטת ה"ב"י באבקת רוכל ס"י כד ועוד לפי שיטת זו מי שלקח מהפירות או ירקות עובר על לא תגזל. ולפי שיטה זו בעל השדה מצווה להפקיר בפה. ואם לא עשה כן, הפירות טבל וצריך להפריש תו"מ.

²⁴ מכילתא פי משפטים, שלא יאמר אדם מפני מה אמרה תורה וכו' לא שיאכלו העניים, הריני מכניסם לתוך ביתי ומחלקם לעניים ת"ל והשביעית תשמטנה וכו'. חזו"א ס"י טז ס"ק יא כ'

Q. Can one simply walk into a field owned by a Jew during *shmittah* and pick/eat some fruit? What about separating *terumah* and *maaser*?

A. Fruits from the *shmittah* year are exempt from separating *terumah* and *maaser*.²⁵

- ▶ There are other halachos that apply to produce even if it has *kedushas sheviis*. For example, *orlah* [a fruit tree in its first three years] may not be eaten. In the fourth year, the fruits are *revei* and must be redeemed before eating. From the fifth year, they can be eaten normally.
- ▶ One may only pick what one requires in one's house for a few days.²⁶
- ▶ It is preferable that the fruits or vegetables be picked by means of a *shinui* – an unusual manner, either with a utensil that is not normally used for this or by hand. If this is difficult, the produce may be picked normally.²⁷
- ▶ Unless a sign is displayed declaring the produce *hefker*, is preferable to ask permission before picking so as not to develop a habit of taking from others without

שמצוות שביעית שהפירות יהיו הפקר במחובר, לפיכך אינו רשאי בעה"ב לקטוף פירות ולהניחם מחוץ לשדהו שמשם יקחו אותם האנשים.

²⁵ רמב"ם במתנות עניים פ"ו ה"ה, טור יו"ד ריש סימן שלא. והטעם לזה, י"א שהוא משום שהם הפקר פטור מתו"מ (מעשרות פ"א מ"א), וי"א משום שפירות שנה שביעית אינם חייבים בתו"מ (שו"ת המבי"ט ח"א סי' יא).

²⁶ מעדני ארץ סי' ז ס"ק א-ד.

²⁷ שני י"את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצור" ודרשו בתורת כהנים, לא תבצור כדרך הבוצרים". ע"ע ברמב"ם פ"ד ה"א וחזו"א סי' יב ס"ק ו אם האיסור מה"ת או מדרבנן, ונפק"מ בין בעל השדה לסתם אנשים, ואכמ"ל בזה.

permission.²⁸ One must be extremely careful not to damage trees, plants, or anything else in the field.

- ▶ One should not offer payment to the owner of the field, but one may thank him.²⁹
- ▶ One should be sure that the fruit he is picking is fully ripened [otherwise considered waste].³⁰

²⁸ משמרת השביעית פיי"א סיי"ב שהביא בשם הראב"ד במשנה עדויות פ"ה מ"א שי"א דאע"פ שפירות שביעית הן הפקר מ"מ צריך ליטול רשות קודם שיכנס כדי שלא יהא רגיל ליכנס לשדה תבירו בלא רשות.

²⁹ חזו"א סיי"ט ס"ק יט.

³⁰ מנחת שלמה נא-יד.

DEALING WITH *KEDUSHAS SHEVIIS* PRODUCE

The following section applies only to fruit and vegetables that have kedushas sheviis. Produce that does not, e.g., that came from land owned by non-Jews (according to the lenient view) or from chutz l'aretz, may be treated as normal.

Q. Is there a *mitzvah* to eat fruit with *kedushas sheviis*?

A. No.³¹

Q. How may produce with *kedushas sheviis* be used?

A. It may only be eaten/used in the normal manner, e.g., something that is normally eaten cooked, may only be eaten cooked, even though it could also be eaten raw. See below.³² Additionally, food with *kedushas sheviis* (including leftovers that one has no intention of eating, or peels of certain fruits) may not simply be thrown away as usual; this would constitute ruining them, which is forbidden.

³¹ עיי' רמב"ן במ"ע ג' דמצות לאכלה ולא לסחורה הוי עשה, ועיי' מגילת ספר שם שכי' בדעת הרמב"ן שיש מצוה באכילת פירות שביעית והשיג על הרמב"ן בזה. ועיי' בחזו"א סי' יד ס"ק י' דאף לרמב"ן אין מצוה באכילתן ורק בסחורה עובר בעשה. ועיי' בערוה"ש סי' כד ס"ו.

³² משנה שביעית פ"ח מ"ב. וכ"ה ברמב"ם פ"ה ה"א "פירות שביעית ניתנו לאכילה ולשתיה ולסיכה ולהדלקת הנר ולצביעה". ועיי' בערוה"ש שמו"י כד-ג שלמד שהאיסור לשנות מדרך האכילה הרגילה הוא איסור חדש מדרשה מיוחדת ולא משום הפסד פרי. אבל לפי הר"ש בשביעית פ"ח ה"ב משמע שלמד דין זה מדין הפסד ע"ש. ושיעור הפסד שאסור, עיי' מנח"ח (על מצוה ב' שמנה הרמב"ם) שאפי' מעט אסור מטעם חצי שיעור.

Ruining Fruits/Vegetables

Q. What is wrong with ruining/spoiling fruits that have *kedushas sheviis*?

A. The Torah tells us that “the Shabbos produce of the land shall be yours **to eat**” [ויקרא כה:ו] and *Chazal* explain that this indicates that only eating them in the normal way is permitted. To destroy them or to use them abnormally is forbidden.³³ Even a minute amount is included in this prohibition.³⁴

- ❖ Only foods that are fit for human or animal consumption are included in this prohibition. Foods that are unfit for that purpose have lost their *kedushah* and may be disposed of normally.
- ❖ It is forbidden to render a food unfit for human consumption, even though it will still be fit for animals.³⁵

Q. What is included in ‘ruining’?

A. Any of the following:

- Placing the produce in a place where it will become disgusting (e.g., a garbage can),³⁶

³³ עיי' גמ' פסחים נב; רמב"ם פ"ה הי"ז. ונכלל בזה כל מאכלי אדם וגם מאכל בהמה, שביעית פ"ט מ"ז, רמב"ם פ"ה הי"ט. וגדר שינוי מבריות עיי' חזו"א סי' כה ס"ק לב ד"ה חולין שכי דפרי מיקרי כל שמשממשין בו כדרכו ואם משתמש בו בצורה אחרת מיקרי פנים חדשות באו לכאן, ואסור לכלותו באופן אחר מדרך שימוש. ועיי' במשנה ראשונה פ"ח מ"א שכי שאם הפסיד פ"ש שלא כדין צריך לאכול כנגדן מפירות חולין בקדושת שביעית. והחזו"א סי' יג ס"ק טו כי שכל שעשה כדרך הפסד בלא הנאה אי"צ לאכול כנגדן.

³⁴ כן סבר מהרי"ט אלגזי על הלי חלה לרמב"ן סוס"ק ב, שו"ת הר צבי או"ח ח"ב סי' קיא ד"ה והלום. ועיי' במנח"ח מצוה שכט סוף אות יג שאיסורים אלו חלים רק בכזית אוכל ולא פחות. והגר"ש ואזנר והגר"י קרליץ שליט"א מיקל בהפסד מועט.
³⁵ פירות שביעית עמ' רצט.

- ▶ Mixing it with something that will ruin its taste (e.g., medicine),³⁷
- ▶ Using *shmittah* oil for *yortzeit* candles³⁸ or the *Lag B'omer* bonfire,
- ▶ Excessive eating [i.e., until one becomes disgusted by it],³⁹
- ▶ Smearing or using any foods that have *kedushas sheviis* for medical purposes [one may, however, drink *shmittah* whisky even if his primary intention is to alleviate a toothache].⁴⁰

Q. If one sees a fruit/vegetable with *kedushas sheviis* on the floor, must one pick it up?

A. No.⁴¹ It is also permitted to place them on the floor, if they can be washed and eaten afterwards.⁴²

Q. Is it permitted to cause the fruit to become ruined, e.g., put them in the sun?

³⁶ שכן מצינו בכמה מקומות שדבר שהיה במקום מאוס נחשב מופסד, ע"י חולין ע"א, כתובות ל:.. וגם שממחר קלקולן. ואסור לאכול פירות שביעית אכילה גסה, תורת הארץ פ"ח אות מו. אפי' אם יוכל לאכל עדיין ע"י הדחק, תורת הארץ פ"ח ס"ק מו, וע"י בפאת השלחן סי' כד ס"ו ורידב"ז שם. ומותר ליטול אתרוג של שביעית למצות ד' מינים למרות שקליפתו מתקלקלת ע"י מישוש הידים.

³⁸ תורת הארץ פ"ח מ"ז, ס' השמיטה להגרי"מ טוקצינסקי זצ"ל פ"ז ענף ד ס"ב.

³⁹ תורת הארץ להגרי"מ קלירס זצ"ל פ"ח אות מו. וכדין אוכל אכילה גסה ביו"כ שפטור ע"י גמ' יומא פ:.. ואין איסור לזרוק פירות שביעית מידו ליד חבירו כל שאין הפירות נפסדים ע"י, הגריש"א זצ"ל בסי' משנת הגרי"ש עמ' מז.

⁴⁰ שביעית פ"ח מ"ב ומ"ח, רמב"ם פ"ה ה"י, משפטי ארץ פכ"ד ס"ג.

⁴¹ שאין חיוב לשמור שלא יבא לידי בזיון, הגריש"א זצ"ל מס' משנת הגרי"ש עמ' מז.

⁴² ע"י ארחות רבינו ח"ב עמ' שמו בשם הקהלת יעקב זצ"ל.

A. This is subject to a *machlokes* [see footnote].⁴³ Even according to the stringent view, it is only prohibited if the food could still be eaten. Food that will not be eaten may be caused to rot according to all opinions.

- ▶ One may place the *kedushas sheviis* food into a plastic bag and tie it closed, even though doing so causes it to ruin faster [allowing it to be thrown out normally].⁴⁴
- ▶ One may peel fruit even though some of the actual fruit comes along with the peel and will be thrown away.
- ▶ One is not required to return a pot of soup (or any other food) into the fridge after using it to prevent it from spoiling, as there is no obligation to outright prevent *kedushas sheviis* food from spoiling. Rather one may simply leave it out until it is no longer fit for consumption, and then dispose of it normally.⁴⁵

Q. May one give fruits of *sheviis* to a child?

A. Yes, even though some of the food may be wasted. They should not, however, be given to a very young child that will play with them and thereby waste them.⁴⁶ Care should

⁴³ המהרי"ט ח"א סי' פג מיקל בזה כיוון שהקילקול לא נעשה בידים, והכיח זה מהירושלמי פ"א ח"א, וכ"פ הרידב"ז סי' ה ס"ק א', תורת הארץ פ"ח ס"ק לו. אבל במקדש דוד סי' נט ס"ק ד כ' דדוקא גרם הפסד הבא מאלו מותר שכן טבעו אבל גרם ע"י סיבה אחרת לא רק שאסור לגרום כן אלא אף צריך להצילם מבזיון. וכ"כ במשמרת להבית על הרידב"ז שם כ' שלדעת הרמב"ם בפניה"מ פ"ח מ"ז ג"ז אסור.

⁴⁴ משמרת השביעית פרק טז סעי' כו. וע"ש שהביא שיש מחמירים בזה.

⁴⁵ משום שהאיסור הוא להפסידו אבל אין חיוב לשמור מהפסד, הגריש"א זצ"ל הובא במשמרת השביעית פרק טז הע' 37. וע"ע בדרך אמונה פ"ה בציון ההלכה ס"ק כט.

⁴⁶ הרידב"ז סי' ה ס"ק א שמותר ליתן לתינוקות אע"פ שמפרסם, וזה לשיטתו שהוא סבר גרם הפסד מותר. וכ"כ במשמרת השביעית פרק טז סעי' כח, ומשפטי ארץ פכ"א סעי' יב. ומותר ליתן לתינוק בשעת הברית שימצוץ יין של שביעית ואין זה הפסד שהרי שותהו, הגרני"ק

be taken to give the child only that which he will eat, not extra which is likely to be wasted.⁴⁷

- ▶ Children (from the age of understanding) should be taught not to ruin/destroy food with *kedushas sheviis*.⁴⁸

Q. Is it permitted to cut up half a fruit knowing that the other half will not be eaten and eventually get ruined?

A. Yes.⁴⁹

Q. May a bachur in yeshiva or someone in a restaurant leave the remains of his meal on his plate if the food was *kedushas sheviis*, even though those remains may well be mistreated and disposed of normally?

A. Yes, but this does not exempt the yeshiva or restaurant from the obligation to treat the leftovers as *kedushas sheviis*.⁵⁰

Q. May fruits/vegetables with *kedushas sheviis* be frozen?

A. Yes, provided that this does not ruin them.

- ▶ One must be aware that the fruit will require *biur* in the eighth year.

שליט"א בחוט שני ח"א עמ' ריח. וע"ש בחוט שני שתמה על הרידב"ז מהא של הגמ' שבת ז: שאסור ליתן לתינוק לשחק בחגב חי שמא ימות החגב ויאכלנו התינוק ע"ש מה שתירץ.

⁴⁷ בעל השבט הלוי מובא בסי' פירות שביעית פרק טו הע' לז.

⁴⁸ חזו"א בסדר השביעית.

⁴⁹ וזה לכונ"ע. שכל גרם הפסד שבא מכח אכילת פירות שביעית מותר, כ"פ הגריש"א זצ"ל ויבלח"ט הגר"י קרליץ שליט"א הובא במשפטי ארץ פכ"א סי"א. וגם שהתורה לא חייבה לאכול אלא כמה שרוצה ואי"צ לאכול את כולו, חוט שני ח"א עמ' רלד.

⁵⁰ הגריש"א זצ"ל בסי' משנת הגרי"ש עמ' פח.

Q. May *challah* be separated from dough that was kneaded with flour of *sheviis*?

A. Yes, even though it will be burned [or thrown away].⁵¹ One who normally separates a *kezayis* may do so even in this case.⁵²

Q. At what point does it become permitted to destroy fruits/vegetables with *kedushas sheviis*?

A. Only once they are no longer fit to be eaten by animals. Even if one has fruits that are no longer edible for people, they still may not be destroyed.⁵³ If the produce is still fit for animals, it may not be destroyed [unless one does not normally give it to animals].⁵⁴

Q. If a fruit or vegetable with *kedushas sheviis* became mixed with others of its type that were not *kedushas sheviis*, is the entire mixture now *kedushas sheviis*?

A. No. If there are now more of the non-*kedushas sheviis* fruits in the mixture, the entire mixture may be treated as non-*kedushas sheviis*.⁵⁵

⁵¹ גמ' בכורות יב: שדורשים מהפסוק (במדבר טו) מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה לדורותיכם, שעיסת שביעית חייבת בחלה. וכן פסק למעשה הגרישי"א זצ"ל הובא במשפטי ארץ פכ"א הע' 21.

⁵² אע"פ שאפשר לקיים המצוה בהפרשת משהו בלבד, הנוהג להפריש כזית יכול לעשות כן מעיסת שביעית, הגרישי"א זצ"ל בס' משנת הגרישי"א עמ' פד.

⁵³ חזו"א סי' יד ס"ק י' עפ"י ס' התרומה לעניים תרומה כמשי"כ הטור יו"ד סי' שלא וש"ע שם סעי' יט. ויש מתיירים להשתמש למאכל בהמה אם ברור שלא יאכל שום אדם שזה רק גרמא ומותר, כ"פ הגרישי"א זצ"ל מובא במשפטי ארץ עמ' 169 שגרמא רק אסור אם עומד להיאכל אבל דבר שעומד להיפסד אין איסור לגרום להפסידו.

⁵⁴ שהרי יש קדושת שביעית למאכל בהמה, חזו"א סי' יד ס"ק י'.

⁵⁵ חזו"א שביעית סי' ט ס"ק ז ד"ה ירושלמי.

- It is forbidden to intentionally place produce with *kedushas sheviis* into a mixture in order to annul its *kedushah*.⁵⁶

Eating Fruits/Vegetables

Q. May fruits that have *kedushas sheviis* be eaten raw?

A. Yes, provided that they are normally eaten this way. Thus, any fruit that is normally eaten raw (oranges, avocado, lettuce) may only be eaten raw, and fruit that is normally cooked (potato, squash, etc.) may not be eaten raw.⁵⁷

➡ Normal is defined as what many people do, even if it is not done by the majority.⁵⁸

Q. If something that is normally eaten raw was cooked, may it be eaten?

A. Yes.⁵⁹

Q. What if a food is eaten both cooked and raw, e.g., an onion?

A. It may be eaten any way one wishes.⁶⁰

⁵⁶ אבל אם אין זה הכוונה להפקיע קדושתם אלא שכך היא דרך המאכל יש בזה מחלוקת, החזו"א מחמיר והגרש"ז זצ"ל מיקל ע"י מנחת שלמה ח"א סי' מו.

⁵⁷ שביעית פ"ח מ"ב, רמב"ם פ"ה ה"ג. [ותבשיל שיש בו ק"ש שהוא מר מידי ואפשר למתקו, אם בני"א נמנעים מלאוכלו במצב הזה אין לאוכלו עד שיתקנו, הגרנ"ק שליט"א בחוט שני ח"א עמ' ריט]. ודע דאסור לבלוע פירות שביעית כשהם עטופים בנייר לפי שזה לא נחשב כאכילה, הגרנ"ק שליט"א הובא בס' פירות שביעית עמ' ש'. ודבר שבטריטו נאכל חי ואח"כ כשאינו טרי מבשלים אותו, צריך לאכלו כך, הגרנ"ק שליט"א החוט שני עמ' ריט.

⁵⁸ ח"א סי' נא ס"ב ובנשמ"א שם, כ"כ משפטי ארץ פכ"ב ס"ד. ומסתמא הקובע ל"דרכו בכך" הוא בני המדינה שהוא נמצא בה דבמדינה זו הוא דרכו בכך, הגרנ"ק שליט"א בחוט שני ח"א עמ' ריח.

⁵⁹ לפי שהאיסור הוא הבישול ולא האכילה.

⁶⁰ סי' השמיטה פ"ז ב-ד, משפטי ארץ ריש פרק כב.

Q. May one eat a fruit or vegetable with *kedushas sheviis* before it has fully ripened?

A. No. This is not the normal way of eating it.⁶¹

Q. May one sun-dry fruits that have *kedushas sheviis*?

A. Yes, if these fruits are normally dried, e.g., dates, figs, apples, pineapple.⁶²

Q. When cutting fruit or vegetables with *kedushas sheviis*, must one be careful that no juice goes to waste in the process of slicing?

A. No.⁶³

Q. Is it permitted to taste a food with *kedushas sheviis* if one will be spitting it out immediately?

A. Yes.⁶⁴

Q. Is one required to eat every bit of food with *kedushas sheviis* in order to prevent it from being thrown away?

A. Obviously, this is preferred, but one is not obligated to do so.⁶⁵

⁶¹ שגא' "והייתה שבת לארץ לכם לאכלה" – ויקרא כה, ו, ואין זו אכילה רגילה. עיי' רש"י יומא פו: ד"ה פגי, חרדים פ"ז ס"ק יט. ויש שדרשו מן הכתוב (שם פ"ז) "תהיה כל תבואתה לאכול" שאין נאכלת אלא תבואה כשהיא מלאה וראויה כבר לאכילה. תורת כהנים בהר פ"א פ"י.

⁶² פאת השלחן סי' כד ס"ד עפ"י תוספתא פ"ו.

⁶³ הגרנ"ק שליט"א בחוט שני ח"א עמ' רסו.

⁶⁴ ואינו נחשב כמקלקל פירות שביעית, הגרנ"ק שליט"א בחוט שני עמ' רסה. ומטעם זה מי שבלע פרי או תבשיל של שביעית וחש בחילה אינו צריך להמנע מלהקיאם מחשש הפסד פירות שביעית.

Q. If onions grew shoots (green stalks) in one's house during the *shmittah* year, do they have *kedushas sheviis*?

A. No.⁶⁶

Cooking Kedushas Sheviis Food

Q. May a fruit or vegetable with *kedushas sheviis* be cooked?

A. Any food that is normally cooked may be cooked. Cooking fruit that is normally only eaten raw is considered a form of destroying⁶⁷ [unless it is eaten both raw, in which case cooking would be permitted].

► For example, one may not cook tomatoes, since they are not normally cooked. If they are starting to soften or even rot slightly, however, they may be cooked since one would normally do this anyway.⁶⁸

► All methods of cooking are considered equal with regard to this. For example, any food that is normally cooked may be roasted or baked, and vice versa.⁶⁹

⁶⁵ אבל אם יש עניים הנצרכים להם, חייב ליתן להם מדין צדקה, חזו"א סי' יד ס"ק יד. ועי' בקובץ מבקשי תורה קובץ י' עמ' תל שהביא שמרן הגר"י מבריסק זצ"ל הקפיד שלא לשייר כלום מפירות וירקות שיש בהם קדושת שביעית, והיה אוכל אף את השיירים שלהם.

⁶⁶ סי' פירות שביעית (כהן) פי"ב סעי' כב עפ"י רמב"ם הל' מעשה פי"א הי"א.

⁶⁷ שביעית פי"ח מ"ב, רמב"ם פי"ה ה"ג. ולמד כן מדאמרו בירוי פי"ח ה"א דאין שולקין אוכלי בהמה". ודבר שדרכו להאכל אף בכבישה כגון מלפפונים עגבניות פלפלים וזיתים מותר לכבושם. אע"פ דאין דרך לבשלם, משמרת השביעית פרק טז סי"ג עפ"י תוספתא פ"ט דתרומות ה"ד ע"ש. ואין לבשל יין בכדי שלא יאסר במגע נכרי וחילוני כיון שזה מקלקל מעט את היין, הגריש"א זצ"ל.

⁶⁸ הגר"ק שליט"א בחוט שני ח"א עמ' ריט.

⁶⁹ הגריש"א זצ"ל הובא במשפטי ארץ פרק כב הע' 4 שלא מצאנו חילוקים כזה בחז"ל רק בין חי למבושל. וע"ש שכי' שזה רק כשהדבר הוא טוב וטעים לרוב הציבור שם בצורה שלא רגילים לעשותה, שאם דרכו בבישול ולא באפיה וכשהוא אפוי אינו טעים לרוב הציבור, אסור לאפות.

- Q. Is it permitted to add orange juice or grape juice that has *kedushas sheviis* into a cake or meat for flavour?
- A. Yes, if it is normally done.⁷⁰ Similarly, one may put spices – even if they can be eaten by themselves – into a mixture of other food for taste.⁷¹
- The leftover cake that has this orange or grape juice in it may not be thrown away or wasted.⁷²
- Q. May one fry regular foods in *kedushas sheviis* oil?
- A. Yes.⁷³ The leftover oil may not be thrown away normally, even if it is no longer fit for frying.⁷⁴
- Q. May *shmittah* oil be used simply to grease a pan so the food does not stick to it?
- A. One may not grease a pan with *shmittah* oil when the oil serves only as a non-sticking agent. If one intends for the oil to add taste as well, it is permissible.⁷⁵

⁷⁰ תרומות פי"א מ"א, רמב"ם תרומות פי"א ה"ג שמותר לתת יין של תרומה לתוך מוריס. ועיי' במנחת שלמה סי' מו שכי' שאפי' לשים כמות קטנה שטעמה לא מורגש כלל מותר שאין איסור לבטל קדושה מפירות שביעית אם אוכלים לבסוף. וכן פסק הגרנ"ק שליט"א בחוט שני ח"א עמ' ריט.

⁷¹ אע"פ שלא יהיו ראויים אח"כ לאכילה. משפטי ארץ פכ"ב ס"ז. ואגב כדי להזכיר שקדושת שביעית חל גם על מיני תבלין שאינם ראויים לאכילה בפניע, כ"כ הרמב"ם פ"ה הכ"ב, חזו"א סי' יד ס"ק ט' ד, והא ד"ה ועיקר.

⁷² הגריש"א זצ"ל בסי' משנת הגרי"ש עמ' פד.

⁷³ הגריש"א זצ"ל כיון שהשמן נספג במאכל ונותן בו טעם, נחשב הדבר שכך דרך אכילתו של שמן ומותר.

⁷⁴ משום שראוי להדלקה, הגריש"א זצ"ל בסי' פירות שביעית עמ' תרעא וסי' משנת הגרי"ש עמ' פב.

⁷⁵ הגריש"א זצ"ל הובא בדרך אמונה שמי"י פ"ה ציון ההלכה ס"ק יט, הגרנ"ק שליט"א הובא בסי' פירות שביעית עמ' תרעא.

The Taste of Kedushas Sheviis Food

Q. When one cooks using some fruit or vegetables with *kedushas sheviis*, does the entire mixture acquire *kedushas sheviis*?

A. If the fruit or vegetables impart taste to the mixture, the entire mixture must be treated as *kedushas sheviis*.⁷⁶

However, water that was used to cook *kedushas sheviis* vegetables and is not now normally used may be disposed of in the normal way.⁷⁷

- ❖ The water that was boiled with potatoes with *kedushas sheviis* may be thrown out normally.
- ❖ The brine in which olives or pickles with *kedushas sheviis* were stored may be thrown out normally.
- ❖ Bones that were cooked in a soup that had vegetables with *kedushas sheviis* in it (and which therefore absorbed the vegetables' flavour) may be thrown away normally unless it is common to suck the marrow.⁷⁸

Q. If one cooks fruit or vegetables with *kedushas sheviis* in a pot and subsequently uses that pot for non-*kedushas sheviis* food, does the latter become *kedushas sheviis*?

⁷⁶ משנה שביעית פ"ז מ"ו. ס' פירות שביעית פ"ב סעי' כו. אבל נחלקו הראשונים בשיעור, דעת הרמב"ם שמיו"י פ"ז הכ"ב שמין במינו בכל שהוא ושלא במינו בנותן טעם, אבל דעת הר"ש בשיעית פ"ז מ"ז שאף במינו בנותן טעם. והחזו"א שביעית ס"י יא ס"ק ח פסק כר"ש.
⁷⁷ ס' דיני שביעית השלם פט"ז ס"א בשם הגר"ש"א זצ"ל. וזה מותר אפי' אם הם ראויים לבהמה, שם. וכ"ה בשו"ת אור לציון פ"ב ה"ה.

⁷⁸ שו"ת שבט הלוי ח"ז ס"י קפ אות ב'. וכ"פ הגר"מ של"ט"א בחוט שני עמ' רסג, וכן שמעתי מהגר"ע אויערבך של"ט"א. אבל עצמות שהדרך למצנן ונבלע בהם טעם של פירות שביעית, אסור לאבדו כ"ז שהן טעימות למציצה, חוט שני פ"ה ה"ג. ועיי' מש"כ לגבי עצמות שיש בהם מוח ונבלע בהם טעם של שביעית.

A. No (even if the pot was a *ben-yomo*, and even if onions were cooked).⁷⁹

- ▶ However, if the pot was used of forbidden foods, e.g., *sefichim* (see page 62) or guarded produce (where the owner did not allow people to take them), it requires *kashering*.⁸⁰
- ▶ Some *Poskim* are stringent and maintain that if the pot was a *ben yomo* that the food must be treated as *kedushas sheviis*.⁸¹

Squeezing/Mashing Fruits/Vegetables

Q. Is it permitted to squeeze fruits with *kedushas sheviis*, e.g., oranges, carrots?

A. It is forbidden to change a fruit's natural form.⁸² According to most *Poskim*, including the *Chazon Ish*, only oranges,

⁷⁹ אפי' אם בשול תוך עשרים וארבע שעות מהבישול הראשון, ארחות רבינו ח"ב עמ' שג בשם הבעל הקהלת יעקב זצ"ל דטעם שביעית הבלוע בכלי הוי כנפסד מאחר שא"א לעשות עמו שום דבר וממילא התבשיל שנתבשל אחריו אין בו ק"ש ולא דיני שביעית (והוכיח זה מהירושלמי), ועוד דלא ירגיש טעם התבשיל של שביעית כי בדרך כלל כלי אלומניום שלנו אינם בולעים הרבה. וכ"פ הגריש"א זצ"ל הובא בס' פירות שביעית פי"ז הע' מה והגרמ"מ קרף שליט"א בס' משמרת השביעית עמ' רג שכבר פקע קדושתם שכיון דשביעית לאו איסורא הוא אלא מצוה ואוסרתם בהפסד, ובכלים לא שייך זה. וכן שמעתי מהגר"ע אויערבאך שליט"א.

⁸⁰ הגר"ק שליט"א, דרך אמונה שמו"י פי"ד בציון ההלכה ס"ק כג. אבל בדיעבד אם השתמשו בהם אחר מעל"ע בלא הכשר, אין המאכלים האחרים נאסרים.

⁸¹ עפ"י גמ' חולין צז. "קדירה שבישל בה תרומה לא יבשל בה חולין ואם יבשל בנותן טעם. וכ"כ הרמב"ם ה' תרומות פט"ו הי"ט. וכן פסק כן למעשה בארחות רבינו ח"ב עמ' שג בשם הבעל הקהלת יעקב זצ"ל, והגר"ק שליט"א בחוט שני עמ' רסז, וכ' שם שאין שייך להתיר משום נ"ט בר נ"ט דהיתירא כיון דשביעית לא חשיב היתירא. ואפשר בקדירות שלנו שהם דקות שהתבשיל השני יהא ס' כנגד טעם הפירות שביעית. ועוד אם נתבשל בשר עם ירקות שהם ק"ש דרך חלק מהתבשיל הא' הוי ק"ש אפשר שתבשיל הבי' יש לו ס' בקל כנגדו. אך שמעתי להחמיר בזה.

מהגר"י ברקביץ שליט"א.
⁸² רמב"ם פ"ה ה"ג. והטעם לזה כ' בקרית ספר שאסור לסחוט תרומה משום שמפקיע אותה מקדושתה, שהמשקה אינו קדוש בקדושת תרומה (כמבואר ברמב"ם שם שרק היוצא מזימים

grapefruits and lemons [not clementine's⁸³] may be squeezed.⁸⁴

However, some *Poskim* allow any fruit that is normally squeezed to be squeezed, e.g., carrots, kiwi, pears, mango.⁸⁵

- ❖ According to all opinions, the juice of anything that was squeezed retains its status of *kedushas sheviis*.⁸⁶
- ❖ It is permitted to add water to squeezed orange juice (or any other freshly squeezed juice) provided the orange taste is still well recognizable.⁸⁷
- ❖ The juice derived from fruit with *kedushas sheviis* may be added to a food, even if it will be fully absorbed into the food, if it is normal to do so.⁸⁸

וענבים קדוש), ועוד טעם הוא משום הפסד פרי משום שהמשקה היוצא נחשב זיעה ואינו גוף הפרי כמבואר בפסחים כד: וברכות לח, כ"כ הטעם בחזו"א סי' כה ס"ק לב ד"ה ויש.
⁸³ כיון שרוב השימוש לאכילה, חוט שני ח"א עמ' רכז.
⁸⁴ סי' כה ס"ק לב [אע"פ שמסכנה שם צ"ע, ידוע שהחזו"א למעשה התיר]. וכ"כ להקל במנחת שלמה סי' מו כיון שדרך בכך (וגם אין שום איסור להפוך פירות שביעית לזיעה). ויש בזה כמה טעמים למה התיר החזו"א, א) שהפרכת תפוזים מאוכל למשקה אינו נחשב למשנה מברייטן כיון שגם אכילת התפוזים נעשית בצורה של שתייה, ב) סחיטת תפוזים אינה כסחיטת שאר פירות שסוחטים את המיץ מבשר הפרי, אלא בתפוזים מרסקים את בשר הפרי והוא נהפך למשקה ונשאר רק הקליפות, וריסוק זה הרי הוא כעשיית טרימא, ג) כיון שרוב בני"א משתמשים גם לסחיטה נחשב דרכו בכך ומותר. והגר"י זצ"ל מחמיר אפי' בפרי הדר זולת זו"ע שמותר לסחוט, וכן החמיר שלא לסחוט פרי הדר הגר"מ טוקצינסקי זצ"ל בס' השמיטה פ"ז הע' ד.
⁸⁵ שבט הלוי שליט"א מובא בס' פירות שביעית עמ' שלג. וכן דעת הגר"ש זצ"ל בקובץ הליכות שדה גליון 122 כי כשסוחט פ"ש והופכם למשקה אינו מפקיע בכך את ק"ש ורק בתרומה שחלה רק על הפרי אסור להפוך את הפירות לזיעה. וסבר הגאון הנ"ל שנקבע אם הדרך לסוחטם הוא לפי הרגילות בכל דו"ד.
⁸⁶ רמב"ם הל' תרומות פ"א ה"ב. ע"ע ברש"י חולין קכ: ד"ה השביעית, חזו"א סי' כה ס"ק לב.
⁸⁷ שאם אינו מורגש הריסוק הרי הפסד ואסור. הגר"ק שליט"א בחוט שני ח"א עמ' ריח.
⁸⁸ דאע"פ שמשנה את המשקה לאוכל שרי דעלוי עליה, עי' משנה תרומות פ"א מ"א, רמב"ם הל' תרומות פ"א ה"ג. ולמעשה בס' פירות שביעית עמ' רמא מיקל בזה והביא כמה פוסקי זמננו שג"כ מיקל בזה ע"ש הטעם. [וע"ע בדרך אמונה הל' שמי"ה פ"ה ה"ב בבב"ל שם ד"ה ולשתות שהביא ראה שאפשר שמותר לסחוט פירות שביעית לתוך האוכל מהל' שבת שהגמ']

- ❖ The fruit should be squeezed well to avoid waste, and the remaining peel of the fruit may not be thrown away if a substantial amount of fruit still remains attached to it or if the peels can be fed to animals. It must be placed into the *shmittah* bin until it is no longer fit for any consumption.
- ❖ Squeezing the juice into a fine sieve so the pulp gets separated from the liquid is forbidden.⁸⁹
- ❖ Any fruit that may not be squeezed should not be sucked with one's mouth to extract the juice.

Q. May one turn liquid of *kedushas sheviis* into a solid, e.g., fresh orange juice ice-pops?

A. Yes.⁹⁰

Q. May *kedushas sheviis* food be ground or mashed, e.g., mashed potatoes?

A. Foods that are normally mashed may be pulverised.⁹¹ This is because they essentially still remain a food even in their

אמר משקה הבא לאוכל כאוכל דמי, אי"כ אי"ז משנה מבריייתו, ודוחה זה ששבת שאני אבל לעולם לגבי פירות שביעית אפשר דאסור.

⁸⁹משפטי ארץ פכ"ב סי"ג.

⁹⁰עי בערוה"ש העתיד פכ"ד ס"ח שמחמיר בזה כיון שמשנה המשקה מבריייתו, דמשקה קרוש

דינו כאוכל, אבל הגריש"א זצ"ל מובא במשפטי ארץ פכ"ב הע' 26 מיקל בזה ע"ש טעמו.

⁹¹גמ' ברכות לח. שמוותר לרסק תמרים ולעשות מהם טרימא. ונפסק ברמב"ם תרומות פ"א ה"ב. ומותר ג"כ לאכול דבר שדרך לרסק אפי' לבדו, דהיינו חריין (חזרת), דדבר שהדרך לאוכלו בתערובות כגון ביחד עם דג, אין זה שינוי כשאוכלו לבדו אף שהוא לעצמו חריף, כ"כ הגרנ"ק שליט"א בחוט שני ח"א עמ' ר"ט.

reduced state. Foods that are not normally mashed should not be mashed.⁹²

- ▶ Bananas, tomatoes, potatoes, and avocado may be mashed.
 - ▶ Carrots and apples may be grated/shredded.
 - ▶ Nuts may be ground for a cake.
 - ▶ Onions and garlicks may be crushed.
-
- ❖ Any juice that separates from the mashed food should be kept together with the food, unless it will bother the food, in which case, it may be separated and treated with *kedushas sheviis*.⁹³
 - ❖ Whenever it is permitted to crush a fruit, one may do so even if it will be mixed into another food and no longer be recognized on its own.⁹⁴
 - ❖ Some *Poskim* hold that even when it is permitted to mash a food, it may not be done to an extent that the food has completely lost its form [unless it is needed that way for a baby].⁹⁵

⁹² חזו"א סי' כה ס"ק לב. דרך אמונה ה' שמיו"י פ"ה ס"ק י, השבט הלוי בקוב' מבית לוי ח"ה עמ' ס.

⁹³ חזו"א בסדר השביעית. הגריש"א זצ"ל בס' משנת הגרי"ש עמ' צג. והטעם ע"י משפטי ארץ פכ"ב סי"ד הע' 26 דכיון שהוא מפריע להכנת המאכל הר"ז כמו ניפוי וקינב ירק שמותר להפריד את החלקים שהדרך להפרידם כדי שהמאכל יהיה יותר ערב. ⁹⁴ הגרני"ק שליט"א בחוט שני ח"א עמ' רכד.

⁹⁵ הגרני"ק שליט"א בחוט שני ח"א עמ' רכד כיון שלדעת רש"י ותרוה"ד משנה ברכתו כיון שאין ניכר הפרי, ולפ"ז בשביעית אם מרסק לגמרי הוי שינוי מברייתו ואסור. אבל בשעת הדחק כגון לתינוק שאינו יכול לאכול אם לא מרוסק לגמרי יש להקל. ועיי' מש"כ לגבי בצלים שרוצה לרסק לערבו בקציצות דגים או בשר שאם ניכר הצל מותר, ע"ש.

Q. What if a certain vegetable or fruit is not normally mashed for adults, but is mashed for young children?

A. It may be mashed only for the child (not for an adult).⁹⁶

- Similarly, if a food that is not normally mashed/shredded is needed this way for an old or sick person, it may be mashed.⁹⁷

Q. After using a utensil for squeezing/grating the fruit/vegetable with *kedushas sheviis*, may it be washed (causing the leftover food to be discarded immediately)?

A. Yes.⁹⁸

Peeling Fruits/Vegetables

Q. May fruits/vegetables with *kedushas sheviis* be peeled normally?

A. Anything that is normally peeled may be peeled, such as apples, carrots, cucumbers, and potatoes (even though some of them can be eaten with their peel on).⁹⁹ One should be careful not to peel them thicker than one would normally.¹⁰⁰

Any fruit that is not normally peeled should not be peeled, e.g., tomatoes, plums, apricots etc. [Unless one cuts off with

⁹⁶ הגריש"א זצ"ל הובא בס' פירות שביעית פט"ז ס"ג, וכ"פ בעל השבט הלוי והגרני"ק שליט"א הובא שם.

⁹⁷ ס' פירות שביעית שם.

⁹⁸ דרך אמונה הל' שמיו"י פ"ה במיון ההלכה ס"ק כד בשם החזו"א, וכ"כ בארחות רבינו ח"ב עמי' שמש בשם הקהלת יעקב זצ"ל, ויבלח"ט הגרני"ק שליט"א בחוט שני עמי' רסח.

⁹⁹ חזו"א סי' יד ס"ק י' עפ"י ירושלמי תרומות פ"א ה"ד. ועיי' שמשמע בכל גווי מותר אפי' אם אין דרכו לקלף כלל ורק למפונק עושים כן כגון אגסים.

¹⁰⁰ ברית עולם (להגר"ב זילבר שליט"א) סי' ה ס"ט, משפטי ארץ פכ"ב סי"ח.

it a nice amount of fruit¹⁰¹ or it is being done for kids who cannot eat it with the peel.¹⁰²]

- ▶ Peels often retains their *kedushah*. See below page 44 for what may be done with the peels.

Q. May a peeler be used if it is possible to peel by hand and remove less fruit along with the peel?

A. Yes.¹⁰³ [An industrial electric peeler should not be used. See footnote.¹⁰⁴]

Q. When removing spoiled parts of the fruit/vegetable, must one be careful not to remove any of the good part of the food?

A. No. The spoiled part can be removed normally, even if doing so removes some of the good part at the same time. Nevertheless, since some edible food comes off with it, it should all be treated with *kedushas sheviis* and placed into the *shmittah* bin (see below).¹⁰⁵

- ❖ Care should be taken not to remove too much good food along with the bad, inedible food.

¹⁰¹הגריש"א זצ"ל הובא במשפטי ארץ פכ"ב הע' 34. [וסברתו הוא שכשמקלף את הקליפה לבד או עם חלק קטן מהפרי, נהפכת הקליפה שהיתה מאכל אגב הפרי לפסולת. אך אם נשאר דבוק בה הרבה מבשר הפרי היא עדיין ראויה לאכילה אגב בשר הפרי, והרי זה כמו לחתוך חצי פרי ולאכול רק חציו שמוטת].

¹⁰²אע"פ שאין הדרך לקלף פירות אלו לגדולים. כיון שדרך אכילתו של קטנים כך, כ"פ הגריש"א זצ"ל הובא במשפטי ארץ פכ"ב הע' 35. ואין לקלפם לגדולים, שם.

¹⁰³מפני שכך הוא הדרך בכל השנים, ארחות רבינו ח"ב עמ' שמח.
¹⁰⁴שהקליפות יוצאות ונשפכות לביוב ואסור להפסידם. ואם צריך להשתמש בכלי זה בפירות שביעית יסדר שהפסולת תצא לתוך כלי, ארחות רבינו שם, סי' פירות שביעית עמ' שטז.

¹⁰⁵חזו"א שביעית סי' יד ס"ק י ד"ה ולמדנו.

- ❖ One may remove the outer most leaves of a lettuce (which are normally dirty or partially spoiled) even though there may be some edible spots on it. Nevertheless, the entire leaf should be placed into the *shmittah* bin.

LEFTOVER FOOD/PEELS/PITS

The Shmittah Bin

Q. If one may not ruin foods with *kedushas sheviis*, what can be done with leftover food?

A. Any food that is still fit for human consumption [or even animal consumption] – even if no-one actually intends to eat it – or peels and pits that have some edible food clinging to them may not be destroyed. Consequently, they may not be thrown normally into a bin containing other food and refuse that would render them inedible. Rather, one should have in one's kitchen a dedicated *shmittah* bin into which one may place all the leftover food and wait until the food begins to rot; at that point one may dispose of the leftovers normally, since at this stage it is no longer fit for human consumption and has lost its *kedushah*.¹⁰⁶ Another reason to have a *shmittah* bin is that it is disrespectful toward food that has *kedushah* to be thrown into a receptacle for dirty or mouldy items.

- ▶ The bag in the bin should be changed every day or every few days depending on the usage; or the new food should be placed into a bag before being put into

¹⁰⁶א"ע שתרומה (ושאר דברים) המנהג לעטוף היטב ומשליכים לאשפה, לא כן בפירות שביעית, שרק בתרומה הקילו שדומה לקבורה והתירו זה מחשש תקלה אבל בפירות שביעית שאין הטעם משום חשש תקלה, אין היתר זה. והגרש"א זצ"ל אמר שלשליך פירות שביעית לאשפה הוי הפסד בידים ואסור לכו"ע משא"כ קבורה באדמה רק גרם הפסד. והחזו"א כי עוד טעם לאסור נתינה לאשפה הוא משום בזיון פירות שביעית ומבואר בפני משה פ"ח סוף ה"ב שבזיון לפירות שביעית אסור. [ועי' בס' פירות שביעית עמ' שכא שהביא מהגר"ח ש"ס שליט"א שבתחילה היו נוהגים בפירות שביעית כפי שנוהגים בפירות תרומה, לעטפם ולהשליכם לאשפה, ובאמת די בכך, אך אכשרי דרי ונוהגים להניח בפח מיוחד.]

the bin so that it will not be destroyed by leftovers which have earlier been placed there and have already grown mouldy.¹⁰⁷

- ▶ In a situation where having a *shmittah* bin is difficult, one may simply place the food in a plastic bag, seal the top, and place it into the regular bin, allowing the food to rot by itself.¹⁰⁸
- ▶ Food may be removed from the *shmittah* bin and discarded normally once it has spoiled to the point of being inedible.

Q. May the bag containing the *shmittah* leftovers be tied airtight?

A. Yes, even though doing so may cause it to spoil quicker.¹⁰⁹

Q. May *shmittah* food that is completely spoiled be thrown in the regular garbage can?

A. Yes.¹¹⁰

¹⁰⁷ שבט הלוי מובא במבית לוי חט"ז, משפטי ארץ פרק כג ס"א. ועיי' בהע' 2 שהביא עמ"י הגריש"א זצ"ל שמוותר להכניס לשקית א' קליפות, גרעינים ושיירי מאכל, אע"פ שזמן כילויים אינו שוה ולא חוששים שהמתכלים מהר מזרזים את הכילוי של המאחרים שמוותר לגרום הפסד פירות שביעית אם ברור שהפירות לא יאכלו.

¹⁰⁸ הגריש"א זצ"ל בסי' משנת הגרי"ש עמ' פט. שבט הלוי במבית לוי חט"ז. וכן שמעתי מהגר"ע אויערבאך שליט"א. וכ"כ הגר"מ שטרנבוך שליט"א בסי' שמיטה כהלכתה פ"ג ורק כ' שם שראוי שלא לעשות כן אלא נותן לפח המיוחד לכך.

¹⁰⁹ הגריש"א זצ"ל ויבלח"ט הגרנ"ק שליט"א הובא בסי' פירות שביעית עמ' שסח לפי שאין זה אלא גרם הפסד ולא פעולה מיידיית. וכן הביא שם שכן פסק הגרש"ז זצ"ל.

¹¹⁰ עי' חזו"א מעשרות סי' א' ד"ה ונראה.

- ▶ Similarly, a small amount of leftovers on one's plate that no one would ever eat may be thrown in the regular bin.

Q. May normal food, i.e., non-*kedushas sheviis* leftovers, be placed into the *shmittah* bin containing food with *kedushas sheviis*?

A. Yes, provided they will not ruin the food already in the bin.

Peels

Q. What should be done with peels and pits of fruits/vegetables with *kedushas sheviis*?

A.

➡ Any peel that can still be eaten, either because it is sometimes eaten [even with difficulty] or because it has some food clinging to it, cannot be thrown away normally and must be placed in the *shmittah* bin until it rots beyond edibility.¹¹¹

➡ Any peel that is not fit for human or animal consumption may be thrown away normally.¹¹²

Q. What if the peel is essentially fit for consumption, but no one ever eats it?

A. Many *Poskim* are lenient and maintain that, since people do not actually eat it, it may be thrown away normally.¹¹³

¹¹¹חזו"א סי' יד ס"ק י' עפ"י הרמב"ם תרומות פ"א ה"י. וכ"פ הגר"מ שטרנבוך שליט"א בס' שמיטה כהלכתה פ"ג, אבל כ' שם שאין ראוי לעשות כן אלא תחילה לעוטפם בנייר או ניילון דוקא שאזי יכול לזרוקם לפח אשפה רגיל.
¹¹²חזו"א סי' יג ס"ק יא.
¹¹³

Others hold it should be wrapped well first and may then be thrown away.¹¹⁴ However, some *Poskim* are stringent, since such food could theoretically be eaten, even though no one does.¹¹⁵

- ▶ The outer peel of an onion or garlic may be discarded normally.
- ▶ Banana peels can be thrown away normally, and many are lenient with orange peels [unless some food remains on them].
- ▶ Peels of potatoes and avocado still connected to some amount of food must be placed in the *shmittah* bin (see below).

Q. Does the stem on the top of a fruit /vegetable have *kedushas sheviis*?

A. No.¹¹⁶ For example, the stem of cherries, tomatoes, and apples may be discarded normally.

Pits/Seeds

Q. What can be done with the pits/seeds from fruits with *kedushas sheviis*?

A.

¹¹³ חזו"א שם ס"ק י שכיין שאינו רגילים להשתמש אינו נחשב כמאכל ואין בו ק"ש. וכ"פ הגר"ש זצ"ל בתשובה המובאת במשנת יוסף ח"א סי' ל ע"ש.

¹¹⁴ הגר"ש זצ"ל בהליכות שדה גליון 50 עמ' 62. וטעמו משום דכיון דבלא"ח עומד להירקב ולא ליתן לבהמה אין בו איסור של גרם הפסד, שגרם הפסד אסור רק במאכל שעומד לאכילה.

¹¹⁵ שבט הלי במכתב הובא במשנת יוסף ח"א עמ' קיא, וסברתו דכל שראוי אע"פ שאינו עומד לכך קדוש בק"ש. וכן שמעתי מהגר"י ברקוביץ שליט"א.

¹¹⁶ דלא גרע משאר גרעיני פירות. כ"כ במשמרת השביעית פרק טז הע' 46.

- ➡ If the pits/seeds are **not** fit for human consumption, they may be discarded in the regular fashion.¹¹⁷
- However, if some of the fruit remains stuck to the pit:
- ◆ If it is a small amount and one has no intention of eating that fruit, the pit may still be discarded normally.¹¹⁸
 - ◆ If there is a lot of fruit attached to the pit, the whole pit should be thrown in the *shmittah* bin. [If there is a small amount of fruit still attached to the pit and one might be apt to suck it off, it still retains its *kedushas sheviis*].¹¹⁹
- ➡ If the pits/seeds **are** fit for human or animal consumption, but no one ever eats them or gives them to animals, many *Poskim* are lenient and permit throwing them away normally. Others, however, require that they be placed in the *shmittah* bin.
- Pits from apricots, apples, avocados, and citrus fruits such as lemon, orange, or grapefruit do not have *kedushas sheviis* and may be discarded normally.

¹¹⁷ תוספתא פ"י דתרומות ה"א, רמב"ם פ"א מתרומות ה"א, חזו"א מעשרות ס"א ס"ק לא. ואסור לזרועו גם לאחר שמיטה משום שניתן לאכילה ולא לזריעה, חזו"א ס"א ט ס"ק ד.

¹¹⁸ אפי"ם הם היא ראוי לאכילת אדם או בהמה, כיון שאין הדרך לאכלם, כ"כ החזו"א ס"א יד. ס"ק י שהולכים בזה אחר מקומו ושעתו ולא אחרי מה שהוא ראוי. א"כ לפי החזו"א גרעינים שאינם נאכלים בזמננו אין בהם קדושת שביעית. וכן פסק הגרש"א זצ"ל בס' משנת הגר"ש עמ' פט. אך דעת השבט הלוי להחמיר בזה שכל שראוי למאכל אע"פ שבמציאות לא עומד לכך אלא נזרק לאשפה יש עליו קדושת שביעית.

¹¹⁹ עיי' רמב"ם תרומות פ"א ה"א, ורמב"ם פיה"מ פ"א דתרומות מ"ה ובר"ש ורע"ב שם, חזו"א ס"א יג ס"ק יא.

- Pits from olives, peaches, and plums may have kedushas sheviis, depending upon how much fruit remains attached to them.
- Pits from melon, cantaloupe, or watermelon do have kedushas sheviis.¹²⁰

Q. May children play with apricot seeds from kedushas sheviis apricots?

A. Yes.

Other Food Leftovers

Q. May spices that were used for cooking and are now spent of their taste be thrown out normally?

A. Yes.¹²¹

Q. May one discard normally oil with kedushas sheviis that was used for frying?

A. No, unless there is only a small amount left in the pan.¹²²

Washing Dishes

Q. May dishes be washed normally if they have leftover food with kedushas sheviis on them?

¹²⁰ כיון שגרעיני אבטיח נמכרים בחנויות והשאר מושלכים לאשפה. וצ"ע כיון שהם טובים לאכול, וכן בגרעיני מלון. וכ"כ להחמיר במשמרת השביעית פרק טז סעי' כא ומשפטי ארץ עמ' 194. ולדעת השבט הלוי ודאי יש להם ק"ש.

¹²¹ רמב"ם פ"ה בכ"ב "הצורך תבלין של שביעית ונותן לתוך התבשיל, אם בטל טעמם הרי אלו מותרין לכל דבר.

¹²² כיון שהשמן ראוי להדלקה יש בו קדושת שביעית אפי' אם אינו ראוי לטיגון נוסף. כן פסק הגריש"א זצ"ל הובא במשפטי ארץ סוף פרק כג.

- A. If the remnants are insignificant such that they would usually not be gathered and saved, the dishes may be washed normally without regard for the remnants.¹²³ If, however, they are significant enough such that one might gather and save them, they should be treated with *kedusha* and placed in the *shmittah* bin before the dishes are washed.

Other Usages

- Q. May one feed fruit/vegetables with *kedushas sheviis* to animals?
- A. Any food that is still fit for human consumption should not be fed to animals. Once it is no longer fit for people, it may be given to animals.¹²⁴
- ▶ If one wishes to take food with *kedushas sheviis* to feed to the animals, one should do so only with food that is no longer fit for human consumption.
 - ▶ Animal food with *kedushas sheviis* must be given to animals and may not be discarded in the normal way.¹²⁵

¹²³ ע"י דרך אמונה פ"ה ציון הלכה אות כד שהעידו בשם החזו"א שמותר לרסק או לגרר גזר ולשטוף אח"כ את המגדרת מהפסולת. וע"ע במשפטי ארץ פרק כג הע' 22 שהביא כמה ראיות להיתר זה. וכ"כ להקל בזה הגר"ק שליט"א בחוט שני עמ' רסד ש"י שכיון שרק חתיכות קטנות דבוק בכלי כבר אבד שם אוכל מהם ומותר לשוטף אע"פ שאם היה מקבץ הפירורים היו מצטרפים לאוכל, מ"מ עכשיו אין עליהם שם אוכל. אבל חתיכות גדולות ואפשר לצרף לאוכל שם אוכל עליהם ואסור לאבדם. וכן דעת הגר"ש וואזנר שליט"א הובא בס' פירות שביעית עמ' שע"י.

¹²⁴ תוספתא שביעית פ"ה ה"יג, רמב"ם פ"ה ה"ה, חזו"א שביעית סי' יד ס"ק ד ד"ה שם פירות.

¹²⁵ משנה שביעית פ"ח מ"א

Q. May one form fruits/vegetables with *kedushas sheviis* into shapes or sculptures for decoration?

A. If they will not be eaten this way and are merely decorative, it is forbidden.¹²⁶

Q. May one use a lemon with *kedushas sheviis* to remove stains from clothing?

A. No.

Q. May a food with *kedushas sheviis* that becomes forbidden to eat (such as a potato that was cooked with meat and then fell into milk) be thrown away normally?

A. If it is forbidden to derive any benefit from it (e.g., if the potato had been cooked with animal meat) [see ***Kashrus in the Kitchen*** for more details], it may be thrown away normally. If, however, the food is only forbidden *rabbinically* (e.g., the potato had been cooked with chicken), it must be fed to an animal or placed in the *shmittah* bin.¹²⁷

Q. If a person left food with *kedushas sheviis* under his bed and acts in accordance with the *Vilna Gaon* (who maintains that such food is forbidden [even though most *Poskim* are lenient in this matter]) or if someone left an onion peeled overnight

¹²⁶הגריש"א זצ"ל בס' משנת הגריש"א עמ' פב.

¹²⁷פירות שביעית פרק טו סעי' טז.

(which may not be eaten according to many *Poskim*), may he throw out such foods normally?

A. No.¹²⁸

Q. If one sees someone violating these halachos and baselessly destroying food with *kedushas sheviis*, should they be told?

A. Yes, if he will listen.

Feeding Shmittah Produce to Non-Jews

Q. May one feed *shmittah* produce to non-Jews?

A. No.¹²⁹

Q. If one has a non-Jewish worker who wishes to eat something, must one stop him from eating produce that has *kedushas sheviis*?

A. No. One may even give *shmittah* produce to a non-Jewish worker working in one's house as a snack, provided it is not part of his payment for the job.¹³⁰

¹²⁸דצריך לחוש לחומרא לדעת הסוברים שאינם נאסרים באכילה. הגריש"א זצ"ל בס' משנת הגריי"ש עמ' עז.

¹²⁹שנאמר "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה" [ויקרא כה-ו] ודרשין בספרא "לכם" – ולא לגוי. וכ"ה ברמב"ם שמי"י פ"ה הי"ג, חזו"א שביעית סי' י ס"ק יד.

¹³⁰רמב"ם שמי"י פ"ה הי"ג וז"ל שם "...הרי הוא כאנשי ביתו ומאכילין אותו". וביאר החזו"א שביעית סי' יג ס"ק כו שאפי' לא פסק להם מזונות סתמא מזונותיהם עליו, לפי שאין הולכים לבתיהם. וכ"כ בס' השמיטה להגרי"מ טוקצינסקי זצ"ל פ"ח ענף א ס"ז.

DURING THE YEAR

Shabbos

Q. May one use *shmittah* oil for Shabbos candles?

A. Yes, as one benefits from the light it provides.¹³¹

Q. May one separate the non-*kedushas sheviis* food from the food that is *kedushas sheviis* on Shabbos before placing it into the *shmittah* bin?

A. No.¹³² One should simply place all of it in the *shmittah* bin.

Q. When pouring the liquid from soup or salad down the sink, may one have a sink-strainer that prevents all the solid foods from going down the sink so they can be placed into the *shmittah* bin?

A. Yes, since the strainer is simply to prevent the drain from clogging.¹³³

Q. Is it permitted to make *havdalah* with *kedushas sheviis* wine/grape juice?

¹³¹ תורת הארץ פ"ח מ"ז, דרך אמונה שמו"י פ"ה ס"ק מט.

¹³² הגר"ש וואזנר שליט"א בקוב"ב מבית לוי ח"ה עמ' קסג. הגר"ש זצ"ל במשנת הגר"ש עמ' צ, וכ"כ הגר"ק שליט"א באיל משולש הל' בורר פ"ט סכ"ד. וכן שמעתיה מהגר"ע אויערבאך שליט"א.

¹³³ כמש"כ הפרמ"ג במ"ז ס"ק י' לא בורר הוא פסולת מפסולת דהי מינייהו אוכל והי מנייהו פסולת. כ"כ הגר"ש זצ"ל בשש"כ פרק יב העי' מט שכוונתו רק להפריד בין הגדול לבין הקטן שבפסולת ודומה למש"כ בסעי' טו. וכן מיקל האג"מ או"ח ח"ד סי' עד אות ד, שו"ת צ"א ח"י סי' יב, שו"ת אז נדברו הובא בשלמי יהודה אות כט, הל' שבת להגר"ש איידר זצ"ל, הגר"ש זצ"ל באיל משולש פ"ז העי' קיא, חוט שני עמ' צו.

A. Yes.¹³⁴ However, one should place a plate under the *becher* to catch whatever spills and pour it back into the cup or it should be drunk. Also, the candle may not be extinguished in the wine,¹³⁵ and wine may not be dabbed into one's pockets and upon the eyes.¹³⁶

Chanukah

Q. May *shmittah* oil be used for the menorah?

A. No, since it is forbidden to derive benefit from the light.¹³⁷
Some *Poskim* allow it.¹³⁸

Q. May one use *shmittah* oil to fry doughnuts or latkas?

A. Yes.¹³⁹

Purim

Q. May one drink *kedushas sheviis* wine to become drunk on Purim?

A. Yes, as long as one can still taste the wine.¹⁴⁰

¹³⁴אע"פ שגשמים נוהגות שלא לשתות מיין של הבדלה (עי' מ"ב סי' רצו ס"ק לה), אי"ז נחשב כממעט משימושיו כיון שמעיקר הדין מותר גם לנשים רק דנהגו שלא לשתות.
¹³⁵משום שמפסיד את היין, הגרני"ק שליט"א בחוט שני עמ' ריח, דרך אמונה פ"ה ציון ההלכה ס"ק יט, הגריש"א זצ"ל בסי' משנת הגרי"ש עמ' פג.
¹³⁶ברית עולם שביעית סי' ה ס"ק ג', משפטי ארץ פכ"א ס"ו, הגרני"ק שליט"א בחוט שני ח"א עמ' ריח.
¹³⁷התורה אמרה "לאכלה" ולא להפסיד, והמדליקו מקלקל פירות שביעית. כ"כ שו"ת אמרי יוסף הובא בשערים מצויינים בהלכה על קצשו"ע סי' קלט ס"ד, ארחות רבינו ח"ב עמ' שלד אות נב. וע"ע במועדים וזמנים ח"ב סי' קמה.
¹³⁸שו"ת מהרי"ש ענגיל ח"ב יו"ד סי' ד שאין זה אלא כדי שיהיה ניכר שדולק לשם "נר מצוה" ולא גרע הנאת הדלקה לצורך מצוה. וכ"כ באור לציון על שביעית פ"ב סי' ו' ושבח"ל ח"א סי' קפד שתמה על האוסרים שהרי ברחוק מן הנרות לראות איך ללכת מחדר לחדר מותר להעזר באור הנרות, וכן פסק להקל הגריש"א זצ"ל הובא בהליכות שדה גליון 50 עמ' 80.
¹³⁹הגריש"א זצ"ל בסי' משנת הגרי"ש עמ' פא כיון שהשמן בה לתת טעם.

Q. May one give *shalach monos* from *shmittah* produce?

A. Yes.¹⁴¹ Some *Poskim*, however, do not allow it, since it is like using this produce to pay one's debts, which is forbidden. However, once one has fulfilled the mitzvah of *mishloach monos* to a single person, one may now give *shmittah* produce to others, as there is no obligation to give more than once.¹⁴²

- ▶ Some *Poskim* say that if someone sent *mishloach monos* to you, and you wish to reciprocate, you may not use *shmittah* produce, since, this, too, is like paying a debt.¹⁴³ Other *Poskim* allow it.¹⁴⁴
- ▶ In any case, one should always notify the recipient that the gift is *shmittah* produce so he will know to treat it accordingly.

Pesach

Q. May one use apples and nuts that have *kedushas sheviis* for the *charoses* on *seder* night?

A. Yes, however, any item that is not normally used through crushing/grating cannot be crushed/grated if it has *kedushas*

¹⁴⁰הגרניק שליט"א הובא בסי' פירות שביעית פכ"ב הע' קיח2.

¹⁴¹הגרשי"ז זצ"ל הובא בדיני שביעית השלם פי"ז ס"ט, שלמי תודה פורים בשם הגראמ"מ שך זצ"ל, קובץ מבקשי תורה אדר-ב עמ' קפו בשם הגרישי"א זצ"ל, מנחת יצחק ח"י ס"י נז. ואורחות רבינו ח"ב עמ' שלד בשם הקהלת יעקב זצ"ל.

¹⁴²שו"ת שבט הלוי ח"ז ס"י קפג, שו"ת משנת יוסף ח"א ס"י כז.

¹⁴³הגר"ש וואזנר שליט"א. וכ"כ בסי' משפטי ארץ עמ' 160 בשם תורה למשה.

¹⁴⁴הגרישי"א זצ"ל.

sheviis.¹⁴⁵ Apples may be grated and placed into the *charoses*.¹⁴⁶

Q. If one has the *minhag* to peel all fruits and vegetables for Pesach, may one do so with fruit /vegetables that are not normally peeled?

A. Yes. Some, however, are *machmir*.¹⁴⁷

Q. May one use *shmittah* wine/grape juice for the four cups of wine?

A. Yes,¹⁴⁸ provided that one drinks anything that spills. It should not be used for the second cup if some of the wine will be removed when listing the ten *makkos*.¹⁴⁹ [Some *Poskim* allow it provided the collected drippings of wine are drunk afterwards.¹⁵⁰]

Q. May one sell *chometz* that has *kedushas sheviis* if it is forbidden to do business with it?

A. Yes.¹⁵¹

¹⁴⁵ חוט שני עמי רכד.

¹⁴⁶ שם.

¹⁴⁷ הגר"ש וואזנער שליט"א הובא בסי' פירות שביעית עמי' שנט אך יש לנהוג קדושת שביעית בחלקים שקולפו. והגר"ש זצ"ל הובא בסי' משנת הגר"ש עמי' פ' מחמיר בזה כיון שעושים כן רק מחמת הפסח ואין זה הופך את הדבר להיות דרכו בכך.

¹⁴⁸ ירושלמי פסחים פ"י ה"א הובא בחזו"א שביעית סי' טו ס"ק ז.

¹⁴⁹ סי' השמיטה פ"ז ס"ג הע" 4, משמרת השביעית פרק טז סעי' ל.

¹⁵⁰ הגר"ק שליט"א בחוט שני שם שאין זה פעולה של הפסד אלא רק שמעביר את היין שבתוך הכוס אל מחוץ לכוס.

¹⁵¹ כיון שמכירה זו נעשית כדי להינצל מאיסור חמץ, כ"כ סי' פירות שביעית עמי' תק בשם חק יעקב או"ח סי' תמד.

- Q. May horseradish with *kedushas sheviis* that is normally eaten cooked during the year be eaten raw on *seder* night?
A. Yes.¹⁵²

Succos

- Q. May fruits with *kedushas sheviis* be hung in one's *succah* for decoration?
A. Yes, provided that they will not be ruined by the sun and still be edible after Yom Tov.¹⁵³ One may not, however, pierce holes in them.¹⁵⁴

- Q. May a women bite off the *pitam* of an esrog that has *kedushas sheviis*?
A. Yes.¹⁵⁵

- Q. May one pierce a *shmittah esrog* with cloves for the smell?
A. No, as this is ruining it for eating.

¹⁵² הגריש"א זצ"ל הובא בס' משנת הגריש"א עמ' צב.

¹⁵³ שו"ת מנח"י ח"י סי' קיט, שבט הלוי ח"ז סי' נז, שאין איסור למעט מאוכליו או מזמן אכילתו, וכ"כ בארחות רבינו עמי' שלג בשם הקהלת יעקב, משפטי ארץ עמ' 180 בשם הגריש"א זצ"ל. אבל אם אחרי סוכות לא יהיה ראוי לאכילה הר"ז כמפסידו עתה לעולם.

¹⁵⁴ משום שמפסידם, שו"ת להורות נתן ח"ג סי' לו.

¹⁵⁵ כיון שהפיטם אינו עומד לאכילה, הגריש"א זצ"ל בס' משנת הגריש"א עמ' פג. ואפשר לנוגסו רק אחר הושענא רבה כיון דהוקצה למצוותו.

TAKING *SHMITTAH* PRODUCE OUT OF ERETZ YISRAEL

Q. May one take *shmittah* produce out of Eretz Yisrael?

A. No.¹⁵⁶ If it was taken out, some *Poskim* hold that it may not be eaten there but, rather, must be returned to Eretz Yisrael.¹⁵⁷ Additionally, according to some *Poskim*, such produce should not be moved from place to place within *chutz l'aretz*.¹⁵⁸ Some opinions even forbid them to be returned to Eretz Yisrael.¹⁵⁹

► According to all opinions, *shmittah* produce in *chutz l'aretz* may be used for mitzvah purposes (*lulav, esrog, kiddush, etc.*).¹⁶⁰

Q. Does this mean one cannot take fruit/vegetables that have *kedushas sheviis* for one's journey by plane?

A. No. One may take along such produce; whatever is needed for the journey, even if it will only be eaten when one is in

¹⁵⁶ שנאמר "בארצך תהיה כל תבואתה לאכול" (ויקרא כה-ז). משנה שביעית פ"ו מ"ה, רמב"ם הל' שמו"י פ"ה ה"ג. וי"א שאיסור זה אינו מה"י אלא מדרבנן, והדרשה הני"ל אינו אלא אסמכתא, כ"כ בית רידב"ז על פאת השלחן פ"ה ה"ח. והטעם לאיסור זה מובא בראשונים, ע"י ר"ש שביעית פ"ו מ"ה ורא"ש שם שלפי שביום כלות אותו מין בשדה צריך לבער את שבבית, צריך ביעור זה להיעשות בא"י. וי"א משום שלא יתחלפו עם פירות חו"ל וינהגו בהם כפירות חולין ולא בקדושת שביעית.

¹⁵⁷ הגר"ח"ק שליט"א בדרך אמונה פ"ז ציון ההלכה ס"ק קכה.

¹⁵⁸ כי שינוי מקום נחשב הוצאה חדשה, רמב"ם הל' שמו"י פ"ז ה"ב. וכ"כ החזו"א שביעית ס"י יג ס"ק ד'. וע"ע בדרך אמונה פ"ז בציון ההלכה ס"ק קכה.

¹⁵⁹ מנחת ביכורים על התוספתא שביעית ריש פ"ה.

¹⁶⁰ ולא נפסלו משום מצוה הבאה בעבירה, חזו"א ס"י י ס"ק ו, שו"ת משיב דבר ח"א ס"ו.

chutz l'aretz, is not included in this prohibition.¹⁶¹ Some prefer that one should be stringent and pack only non-*kedushah* foods whenever possible.¹⁶²

Q. May an individual take an *esrog* with him from Eretz Yisrael to *chutz l'aretz*?

A. Yes, provided he will bring it back upon returning. (Some are *machmir* and forbid this.)¹⁶³

¹⁶¹חזו"א שביעית סי' יג ס"ק ד' עפ"י תירוצ' ראשון בתוס' בפסחים נב: שאין איסור הוצאה לחו"ל אלא כדי למוכרם אבל לצורך אכילתו מותר, אבל לתירוצ' שני אסור, והר"ש מסכים לתירוצ' שני. וכ"כ הגר"ח"ק שליט"א הובא בס' פירות שביעית עמ' רא שהחזו"א הורה לאסור להוציא אף לצורך צידה לדרך אא"כ יש צורך בכך. ובחוט שני פ"ה הי"ג כ' שלמעשה לצידה לדרך מיקל בזה.

¹⁶²שבט הלוי בקוב' מבית לוי חט"ז עמ' לה.

¹⁶³שמעתי מהגרפ"א פאלק שליט"א, ובשם הגר"י ברקוביץ שליט"א. וכ"כ בשמיטה כהלכתה פ"ג סוף הע' יז בשם הגרמ"מ עפשטיין זצ"ל. ושיטת החזו"א ג"כ להקל בזה לאדם פרטי אבל לא לסוחר ובתנאי שיאכלהו לאחר סוכות, עיי' ארחות רבינו ח"ב עמ' שלא, דרך אמונה פ"ה ציון ההלכה ס"ק קעט. ודעת הגריש"א זצ"ל להחמיר בזה זולת אם פרנסתו תלויה בזה או אינו יכול להשיג אתרוג כשר בחו"ל.

DOING BUSINESS WITH *SHMITTAH* PRODUCE

It is forbidden to do business with produce of shmittah. This is derived from the Possuk [ויקרא כה:ג] "והיתה שבת הארץ לכם לאוכלה" from which Chazal learn that the food must be used for eating, not selling.¹⁶⁴ One who buys shmittah produce from someone selling it, apart from causing him to sin (by buying it), has also transgressed according to many Poskim the prohibition of doing business with shmittah produce.¹⁶⁵

Q. If one has too many fruits/vegetables with *kedushas sheviis*, may they be sold to one's neighbour?

A. Yes. Although normal commercial dealings are forbidden, this is not considered 'business'.¹⁶⁶

- ▶ They should not be sold in the usual manner, i.e., by weight, measure or quantity, only by rough estimate.
- ▶ The money he receives from the sale must be used for food which must be eaten as *kedushas sheviis*.

Q. What if a person owns shares in a company that deals in produce grown in Eretz Yisrael?

A. If the company works the land in a prohibited manner, the shares must be sold before the *shmittah* year, even if all the

¹⁶⁴גמ' ע"ז סב. בכורות יב, ; רמב"ם פ"ו ה"א. וע"ע בתוספתא בכורים פ"ב ה"י שסוחרי שביעית אינם רואים סימן ברכה לעולם. וע"ע בגמ' קידושין כ. שעונשם גדול.

¹⁶⁵לפי דעת המקנה קידושין נ, ; השאול בנוב"י מהד"ק טה"ע סי' עו. אבל לפי הנוב"י עצמו רק המוכר עובר באיסור סחורה. וכן משמע במאירי סוכה לט : ד"ה המשנה השביעית.

¹⁶⁶שביעית פ"ז מ"ג, ורמב"ם שם.

workers are non-Jews.¹⁶⁷ If a substantial financial loss will be incurred as a result of divesting one's interest in the company, a Rav should be consulted.

Q. Is there a problem with buying a non-*shmittah* item from a Jewish owned store that also sells *shmittah* produce (and thereby does not keep the laws of *shmittah*)?

A. Since the money one may receive as change from the till may be '*kedushas sheviis*' money (i.e., it was used by someone to buy *shmittah* produce), it must only be used for food items.¹⁶⁸ A Rav should be consulted in this case.]

Q. Does this same problem apply when buying from a non-Jewish owned shop, e.g., in *chutz l'aretz*?

A. No, the money used to buy foods with *kedushas sheviis* from a non-Jew do not become *shmittah* money.¹⁶⁹

Repaying Debts

Q. May one pay one's debts with *shmittah* produce?

A. No, this is a form of doing business with them.¹⁷⁰ Some maintain that debt repayment is not the normal, forbidden

¹⁶⁷ דבעלי המניות הם שותפים ממש, ע"י בשו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' א וח"ז סי' כו, ובמועדים וזמנים ח"ח סי' רסט.

¹⁶⁸ ע"י בשו"ת מנחת שלמה ח"א סי' מה, ארחות רבינו ח"ב עמ' שע.

¹⁶⁹ מהרי"ט סי' מג דכיון דכשהדמים בידנו הם חולין, ורק כשיבואו ליד הגוי יהיו דמי שביעית בזה לא הוזהרנו שלא למסור לו דמי שביעית... ואף כשיבואו ליד הגוי יפקע קדושתן. והסכים לזה הפאת השלחן ס"ס כג.

¹⁷⁰ כ"פ הרי"ש שני"ץ. והמקור לדין זה במשנה פ"ח מ"ד ותוספ' פ"ז ה"ו, רמב"ם פ"ה ה"י"ג, חזו"א סי' יג ס"ק כו.

way of deriving monetary benefit.¹⁷¹ Consequently, one may not pay one's workers with *shmittah* produce as their wages, but one may give them food as a snack.

Q. May a person who borrowed fruit/vegetables from a neighbour pay them back with *kedushas sheviis* produce?

A. Some *Poskim* allow it if the food that was originally borrowed was also of *kedushas sheviis*.¹⁷² Nevertheless, the most preferable option when borrowing or repaying is to specify that the object being transferred is merely a gift. Thus, when one returns what one borrowed, it is not a debt being re-paid, but a present being given.¹⁷³ A small amount borrowed may be returned in any case, since neighbours would not be *makpid* to claim it back.¹⁷⁴

➡ Borrowing *kedushas sheviis* produce and repaying with non-*kedushas sheviis* produce may pose a question of *ribbis*. One should consult one's Rav.¹⁷⁵

¹⁷¹ כ"פ החזו"א סי' יג ס"ק כו.

¹⁷² רידב"ז על פאת השלחן פ"ז הי"י בשם תוס' רי"ד דמאי פ"ג מ"א.

¹⁷³ עצה של הגר"ק שליט"א בחוט שני ח"ב עמ' שה והגר"ש"א זצ"ל במשנת הגר"ש עמ' נט.

¹⁷⁴ הגר"ש"א זצ"ל שם.

¹⁷⁵ ע"י גמ' ע"ז דף פב.

SEFICHIM

When Chazal saw that people were transgressing these laws and planting in their fields during the shmittah year while claiming that the produce grew by itself, they forbade eating anything that grew, even by itself.¹⁷⁶ Items which grew by themselves are termed sefichim and, in accord with Chazal's directive, are prohibited. The logic behind their decree is that there is no incentive to plant the seeds during Shmittah if the produce cannot, in any event, be eaten.

Q. What exactly is included in this prohibition?

A. Anything that grows annually from the ground, such as vegetables, legumes, and grains, has kedushas sheviis if it grows by itself during the seventh year (and obviously if it was actually planted during the seventh year) and may not be eaten – even if it was actually picked in the eighth year.¹⁷⁷ Such produce is called *sefichim*. This applies even in a *hefker* (ownerless) field.¹⁷⁸

- The juice that is extracted from these items is also forbidden.¹⁷⁹

¹⁷⁶שביעית פ"ט מ"א דלשיטת חכמים דסברי ספחים אסור מדרבנן, וכ"ה בפסחים נא: , רמב"ם פ"ב ה"ב וג'. ויש בזה שיטה מחודשת של הגר"א בפ"ט מ"א בשנו"א דלחכמים ספחים מותרין ומה שאמרו מדברי סופרים היינו לענין ליקח מע"ה בשביעית שזקתו הן השומר ע"ש עוד. ודע דמה שנזרע בשביעית י"א שאסור מה"ת.

¹⁷⁷אסור מדרבנן גזירה משום עוברי עבירה שזורעים בסתר ואומרים שצמחו מעצמם. רמב"ם ה' שמו"י פ"ד ה"א-ב. וכ"ה בתורת כהנים ויקרא כה על הפסוק "את ספח קצירך לא תקצור" מכאן שמכר חכמים על הספחים שיהיו אסורים בשביעית.

¹⁷⁸חזו"א סי' י' ס"ק ו' ד"ה ואם עבר.

¹⁷⁹רמב"ם ה' מאכלות אסורות פ"י הכ"ב, מנחת שלמה ח"ג סי' קכג, דרך אמונה פ"ד ס"ק יז.

- ▶ This is why it is important to buy – even after the *shmittah* year – produce from a place with a reliable *hechsher*, taking extra care regarding canned goods (which may contain *sefichim* long after *shmittah* is over).
- ▶ Vegetables bought from a store without a reliable *hechsher* should not be eaten and should be put in the *shmittah* bin.

Q. What does not pose a problem of *sefichim*?

A. The prohibition is only applicable when there exists a concern that produce was planted during *shmittah*. When such a concern is inapplicable, therefore, there is no problem of *sefichim*. Here are some examples:

- Vegetables that started sprouting before the seventh year are permitted, even if their main growth is in the seventh year.¹⁸⁰
- Vegetables that grew inside one's house are not included in *sefichim*.¹⁸¹
- Fruit trees.¹⁸²
- Grains that were one third grown during the sixth year.
- Produce grown by a non-Jew.¹⁸³

¹⁸⁰ חזו"א סי' ט ס"ק יז עפ"י הר"ש פ"ט מ"א והרמב"ן ויקרא כה, ה שלאיסור ספחים בירקות הקובע הוא תחילת הצמיחה.

¹⁸¹ הגריש"א זצ"ל במשנת הגרי"ש עמ' עב עפ"י רמב"ם פ"ד ה"ד כיון שאין דרך לגדל שם. וה"ה מה שגדל בעציץ שאינו נקוב.

¹⁸² רמב"ם פ"ד ה"ג.

¹⁸³ רמב"ם פ"ד הכ"ט, משום שגזירת ספחים היא משום עוברי עבירה שלא יזרעו בשמיטה, ולגוי אין איסור לזרוע בשמיטה.

- Produce not grown year to year, such as bananas, are also not included.¹⁸⁴

Q. Is there a time of year during which *sefichim* are especially common?

A. No. There is no one point in the year, and each item is different. For example, garlic often appears around the start of *Nissan*, whereas tomatoes could emerge only in *Adar*. White cabbage and pepper could surface by the beginning of *Shevat* and peas in the pod and lettuce could be seen as early as *Tishrei*. For exact dates, check local kashrus authorities.

Q. What should be done with them?

A. Since they cannot be eaten or used in any other way, they must be placed in ones *shmittah* bin or, should this prove difficult, wrapped up and placed in the normal bin since they have *kedushas sheviis*.¹⁸⁵

Q. At what point does one no longer have to be concerned with *sefichim*?

A. The problem of *sefichim* continues until freshly planted vegetables become available. Additionally, by *Chanukah* of the eighth year, any vegetables that were picked after Rosh Hashanah become permitted. Vegetables picked before Rosh Hashanah are forbidden forever.

¹⁸⁴רמב"ם פ"ד ה"ג, תוס' פסחים נא .:

¹⁸⁵וצמחים האסורים באיסור ספחים מצוה לעוקרם, חזו"א סי' ט ס"ק ד ד"ה ונמצא. אבל כשעוקרם לא יקלקל בידיים כיון שקדושים בקדושת שביעית אלא יניחם כדי שירקבו מעצמם, ואם חושש שעלולים להכשל באכילתם, יכול לקוברם.

BIUR – Clearing out Shmittah Produce

"והיתה שבת הארץ לכם לאכלה וכו' ולבהמתך ולחיה אשר" פסוק states: *Chazal learn from here that as long as animals have what to eat it in the field, one may feed one's animals directly from the food in one's house; but once the food is finished in the field, the food in the house must also be rendered as 'finished'. Consequently, when a type of food is no longer found in the field, one must perform biur.*¹⁸⁶ Although the Torah states this regarding animal food, it applies to human food as well.¹⁸⁷

Q. Can fruits/vegetables with *kedushas sheviis* which one has in the house be consumed whenever and in whichever fashion one wishes?

A. No. There is a mitzvah of *biur*, which means that one must empty the house of *shmittah* produce.¹⁸⁸ This is normally done when there is no more produce in the field, thus the mitzvah may be done at different times for each type of food.

¹⁸⁶ גמ' פסחים נב.; תורת כהנים בהר פרשה א ה"ח.

¹⁸⁷ רמב"ם שמי"ן פ"ז ה"א "כ"ז שחיה אוכלת ממין זה מן השדה, **אתה** אוכל ממה שבבית".

¹⁸⁸ חובת הביעור היא מה"ת (רש"י יומא פג., מאירי שם, תוס' חולין קכ: ופסחים נב.; מנח"ח מצוה שכח בדעת הרמב"ם. וי"א שאינה אלא מדברי סופרים (רמב"ן ויקרא כה-ז, פני יהושע פסחים נב. וכו' שכן שיטת הרמב"ם).

Q. Does this apply to *shmittah* produce that was bought in *chutz l'aretz* or that came from a non-Jew's land?

A. Produce with *kedushas sheviis* bought in *chutz l'aretz* is also included in this *halachah*.¹⁸⁹ Regarding produce that came from non-Jews, even if one does treat it with *kedushah* (e.g., out of Yerushalayim), many claim that it does not require *biur*.¹⁹⁰

Q. What is included in this?

A. Anything that is either human or animal food is included.¹⁹¹ Similarly, food that was cooked with *kedushas sheviis* food (e.g., meat cooked with *shmittah* vegetables or fish soaked in *shmittah* oil) is included when the time for *biur* arrives simply by virtue of the vegetables' or oil's taste absorbed into the food.¹⁹² Pots in which *shmittah* produce was cooked do not need to be *kashered*.¹⁹³

- ▶ Cake made with wine or orange juice from *shmittah* is subject to *biur* when the time arrives, only if the juice's taste is recognizable.¹⁹⁴
- ▶ Vegetables that are always available are not subject to *biur*.¹⁹⁵

¹⁸⁹ אע"פ שנחלקו התנאים בגמ' פסחים נב: האם צריך להחזיר את הפירות ולבערם בארץ, כבר פסק הרמב"ם פ"ז הי"ב שמבערם במקומם.

¹⁹⁰ הר"ש הזקן, המבי"ט ח"א ס' כא. אבל הרבה מחמירים בזה, וכו' החמיר החזו"א ס' יא ס"ק ז.

¹⁹¹ פ"ז מ"א, רמב"ם פ"ז הי"ג. ולענין קליפות וגרעינים שיש בהם ק"ש ע"י תיו"ט על המשנה שם והחזו"א ס' יג ס"ק יא שיי"א שיש בהם חובת ביעור ויש הפוסקים.

¹⁹² חזו"א ס' יא ס"ק ג-ה עפ"י הר"ש פ"ז מ"ז והרמב"ם פ"ז הכ"א.

¹⁹³ דהוי כמבוער, חוט שני פ"ז ה"ו.

¹⁹⁴ הגריש"א זצ"ל הובא בס' משנת הגרי"ש עמ' צח.

- ▶ *Shmittah* produce grown from a non-Jew's land is not treated as *kedushas sheviis* according to the *minhag* in Yerushalayim (according to most *Poskim*) and does not require *biur*.¹⁹⁶

Q. How is biur performed?

A. One takes the produce to the street, places it on the ground, and states in the presence of any three men that it is *hefker* – ownerless. After this has been done, any person may take the produce, including the original owner.¹⁹⁷ If one cannot find three men, one may place the produce in the street and walk away; moments later, one may return and take the produce back home.

- ➡ Regarding items that are very heavy or otherwise difficult to transport to a public place, a Rav should be consulted to determine if they can be taken to one's public staircase or even left in one's house and be rendered *hefker* there.¹⁹⁸
- ➡ This procedure must be done on the day of *biur* for that item, and if it was not done on that day (before *shekiah*) the foods become forbidden forever and must

¹⁹⁵ שהרי אינם כלים, רמב"ם שמי"י פ"ז הי"ג.

¹⁹⁶ ע"י ר"ש הזקן הובא במב"ט ח"א סי' כא.

¹⁹⁷ חזו"א סי' יא ס"ק ו' וסי' כו סדר השביעית אות א' ד"ה פרי. וצריך דוקא שלושה אנשים אבל לא מועיל להפקיר בפני אשתו או בניו הסמוכים על שולחנו וצריך שלושה אנשים מלבדם. וגם צריך להפקיר בפה ולא מועיל בזה הפקר בלב. הגריש"א זצ"ל הובא במשפטי ארץ עמ' 234

¹⁹⁸ הגריש"א זצ"ל הובא במשפטי ארץ מיקל בזה בחדר מדרגות אם אינו נעול עפ"י הגר"א בירושלמי שביעית פ"ט ה"ד. ובאחרות רבינו ח"ב עמ' שג הביא בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א שהורה החזו"א שבשעת הדחק אם טירחא גדולה להוציא מהבית להפקיר בפני ג' בבית. והובא ג"כ בס' דרך אמונה פ"ז ציון ההלכה ס"ק כט.

be disposed of.¹⁹⁹ In this situation a Rav should be consulted, as there are instances in which one may still be able to eat the produce.²⁰⁰

Q. Does the produce still retain its *kedushah* after this process?

A. Yes.²⁰¹ Consequently, all the halachos learned above apply also to produce after *biur*.

Q. Does all produce need to undergo *biur* when the appointed times arrive?

A. Only if one has more than three meals' worth of *shmittah* produce must *biur* be done.²⁰² This is normally calculated according to the amount of people in the house and how much they would eat of this item for three meals' worth.²⁰³ One need only perform *biur* on more than this amount.²⁰⁴

- For example, if a person has six *shmittah* apples and lives alone, he must perform *biur* on only three of them.
- Similarly, a person with cake or fish that was cooked with and received taste from *kedushas sheviis* produce

¹⁹⁹שו"ת מהרי"ט ח"א סי' מג עפ"י ירושלמי סוף פ"ט, חזו"א סי' יא ס"ק ו.

²⁰⁰שו"ת שלא נאסר הפירות אלא לבעליהם ויכול ליתן את הפירות במתנה, וי"א שאם לא יבערם מחמת שוגג או באונס הפירות מותרים. ואכמל"ב.

²⁰¹רי"ש ורא"ש פ"ט מ"ז הובא בחזו"א סי' יא ס"ק ו.

²⁰²קו"י סדר השביעית הובא בס' משפטי ארץ פ"ל. וכ"כ החזו"א סי' יא ס"ק ו, מנחת שלמה סי' נא אות יז וחו"ט שני עמ' שיח.

²⁰³רי"ש פ"ט מ"ח. והורה הגריש"א זצ"ל הובא במשפטי ארץ עמ' 231 שאינו צריך להקנות לאנשי ביתו, אלא מחשב לפי הסמוכים על שולחנו.

²⁰⁴חזו"א סי' יא ס"ק ו ד"ה ובענין.

should calculate how much his family could eat of this item for three meals and perform *biur* on the rest.

Q. Approximately when must *biur* be performed?

A. Although each food is different and one should check with local kashrus authorities as to the exact date of each food, certain foods' time of *biur* were nevertheless set by *Chazal*, since their precise time may be unclear.²⁰⁵ Some examples are:

- Figs – *biur* must be performed by *Chanukah* time of the eighth year.
- Dates – *biur* must be performed by *Purim* of the eighth year.
- Grapes/wine/raisins – *biur* must be performed by *Pesach* of the eighth year.
- Olives/Olive Oil – *biur* must be performed by *Shevuos* of the eighth year.

Q. Do foods that were cooked together with *shmittah* produce require *biur*?

A. Yes, if they receive taste from the produce.²⁰⁶ One must be aware when freezing certain foods retaining the taste of *kedushas sheviis* foods within them that they will require *biur* at the appointed time.

²⁰⁵ עיי' גמ' פסחים נג. ואע"פ שהחזו"א סומך ע"ז, כמה ראשונים כתבו שזמן זה נאמר רק כשלא ידוע זמן אחר, ר"ש ורע"ב פ"ט מ"ח, וכ"פ פאת השלחן פכ"ז סי"א.

²⁰⁶ חזו"א סי' יא סי"ק ג-ה, מנחת שלמה סי' נא אות יט.

- ▶ Meat that was cooked in *shmittah* wine, or biscuits baked with lemon juice, will require *biur*.
- ▶ Peels and pits with *kedushas sheviis* also require *biur* like regular fruits.²⁰⁷

Q. What is the status of pots in which food requiring *biur* was cooked?

A. The taste absorbed inside them does not require *biur* or *hagalah* (purging in boiling water).²⁰⁸

Q. If *biur* was not performed, what is the status of the foods?

A. The food may not be eaten and must be placed in one's *shmittah* bin.

²⁰⁷תוס' יו"ט על המשנה פ"ז מ"ג. וכ"כ בחזו"א סי' יג ס"ק יא ד"ה והא שדין ביעור בקליפות וגרעינים שיש בהם קדושת שביעית כדן ביעור בדברי מאכל.
²⁰⁸שלא שמענו מעולם שינהגו הגעלות כלים בזמן הביעור, כ"כ הקהלת יעקב שביעית סי' כג (ח) אות ג.

FLOWERS

Q. Do flowers that grow during *shmittah* have *kedushas sheviis*?

A. Flowers that are primarily valued for their beauty and emit no fragrance do not have *kedushas sheviis*.²⁰⁹ Some *Poskim* say that they even if such flowers do emit a fragrance, they do not have *kedushas sheviis*.²¹⁰

- ▶ In all cases, flowers may be smelled [except if they are *sefichim* according to some opinions].

Q. May the flowers be thrown away normally?

A. Since the flowers one buys are mainly for beauty purposes, they do not have *kedushah*, and may be thrown away normally.

Q. May flowers/plants be bought from anyone?

A. No. They may only be bought from a store that keeps the halachos of *shmittah* such that we can be assured they were not planted, tended to, or harvested in a forbidden way.

- ▶ If one did buy or received flowers from a questionable source, one may still use them normally.
- ▶ When buying a plant during *shmittah* from a store that keeps the laws of *shmittah*, some require that a plastic bag be placed all around the plant while transporting it

²⁰⁹ ספר השמיטה פ"ז אות ד ס"ק ז, מנחת שלמה סי' נא אות יא, שבט הלוי ח"ב סי' רב.
²¹⁰ הגרש"ז זצ"ל כיון שכיום עיקר המטרה היא לנוי. ודעת הגריש"א זצ"ל להחמיר בזה (הובא בס' משנת הגר"י עמ' נג) ע"ש טעמו. וא"כ לשיטתו יש לקנות רק עם הכשר הואיל ויש בזה איסור סחורה וחשש שמור ונעבד.

home to prevent it from receiving nourishment from the ground (which would be like planting it).

- Q. May *shmittah* flowers be placed into water and cut before being placed into a vase?
- A. They may be placed into a vase of water, even if this will cause the flower to open up.²¹¹ Some *Poskim* are stringent and say that flowers should only be cut in a way that shows it is not being cut to promote growth [see footnote].²¹²

THE EIGHTH YEAR

- Q. When the eighth year begins, does *shmittah* produce that has *kedushas sheviis* still retain its *kedushah*?
- A. Yes.
- Q. Is there anything to be careful of during the eight year?
- A. Yes. Although *shmittah* officially finishes on *Rosh Hashanah* of the eighth year, there are many food items that must still be treated with *kedushas sheviis* even during the eighth year.
- ❖ Fruit that grew one third their full maturation during the seventh year – even though most of the fruit grew

²¹¹ הגריש"א זצ"ל במשנת הגרי"ש עמ' לה.

²¹² סי' השמיטה (טוקצינסקי) שמחמיר בזה ואע"פ שאין זה כוונתו, מ"ב הר"ז מועיל לגידל הצמח. וע"ע בחוט שני ח"א עמ' קיט. ובשמיטה כהלכתה (להגר"מ שטרנבוך שליט"א) שחולק ע"ז שלדעת מומחין בדשא הקציצה אינו מועיל לגידל הצמח כלל וגם אינו מתכוון ומוכח שכוונתו לנוי, רק החמיר מטעם אחר, לחוש להפוסקים שדורשים תמיד לזמור ולקצוץ באופן שמוכח שאינו זומר.

during the eighth – must be treated with *kedushas sheviis*.²¹³

- ❖ The dates of *biur* mostly occur during the eighth year, so one should watch out for items that may have passed the appointed time without undergoing *biur*. See below.
- ❖ One should watch out – especially with regard to canned produce – for vegetables that may have grown in the seventh year and may be forbidden as *sefichim*.

²¹³ כיון שבפירות האילן חולכין בתר חנטה כמש"כ לעיל.

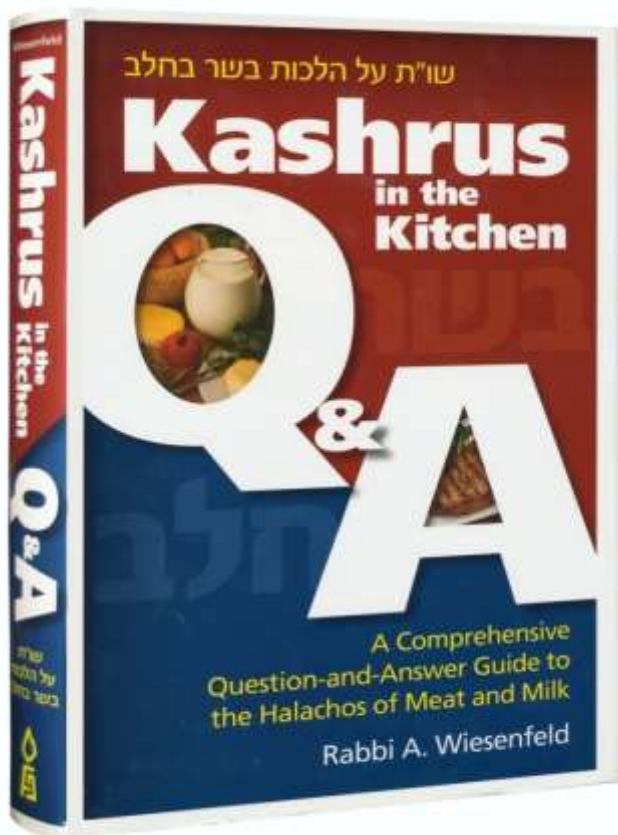
Eating Outside One's House During *Shmittah*

As a result of all the previously learned halachos, one should be extra careful where one chooses to eat during *shmittah*, as some of the following problems may apply:

- If the vegetables were purchased at a place without a good *hechsher*, they may be *sefichim*, which are forbidden to eat.
 - If the time of *biur* passed without *biur* being performed, the food may be forbidden.
 - Even if the food that is being eaten/served now was specifically bought in a place with a good *hechsher*, the pots used in its preparation may have previously cooked forbidden *shmittah* food and, without having been koshered, may now have rendered it forbidden.
- ➡ In every case of doubt it is best recommended to consult with one's Rav.

TO SPONSOR AN UPCOMING BOOKLET OR TO
ORGANIZE A SLIDESHOW SHIUR ON THE HALACHOS OF
HAIRCUTS, TEFILLIN, LULAV & ESROG
SHABBOS AND MORE: 0548-446-766

DO YOU HAVE YOURS YET...

AVAILABLE AT YOUR LOCAL BOOKSTORE

[illegible]